

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ
ÚSTAV FINANCÍ

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT
INSTITUTE OF FINANCES

DOPAD FINANČNÍ KRIZE NA ÚVĚROVÁNÍ PODNIKU

IMPACT OF FINANCIAL CRISIS TO THE ENTERPRISE'S LOANING

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

JÁN ŠESTÁK

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

prof. Ing. OLDŘICH REJNUŠ, CSc.

BRNO 2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Šesták Ján

Daňové poradenství (6202R006)

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách, Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně a Směrnicí děkana pro realizaci bakalářských a magisterských studijních programů zadává bakalářskou práci s názvem:

Dopad finanční krize na úvěrování podniku

v anglickém jazyce:

Impact of Financial Crisis to the Enterprise's Loaning

Pokyny pro vypracování:

Úvod

Vymezení problému a cíle práce

Teoretická východiska práce

Analýza problému a současné situace

Vlastní návrhy řešení, přínos návrhů řešení

Závěr

Seznam použité literatury

Přílohy

Seznam odborné literatury:

REJNUŠ, O.: Finanční trhy, Ostrava, Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-87-8
DVOŘÁK, P: Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty, Praha, Linde, 2001. ISBN 80-7201-310-6
SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W.D.: Ekonomie, Praha, Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4

Vedoucí bakalářské práce: prof. Ing. Oldřich Rejnuš, CSc.

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2009/2010.

L.S.

Ing. Pavel Svirák, Dr.
Ředitel ústavu

doc. RNDr. Anna Putnová, Ph.D., MBA

V Brně, dne 18.05.2010

Abstrakt

Bakalárska práca sa zaoberá finančnou krízou a jej dopadmi na úverovanie podniku z pohľadu úverových podmienok. V teoretickej časti sú popísané základné formy úverových podmienok a stručný popis súčasnej finančnej krízy. V analytickej časti je popísaný vývoj úrokových sadzieb a úverových podmienok bánk. Výsledkom práce bude určenie dopadov finančnej krízy na úverovanie podniku a všeobecné odporúčanie pre podniky.

Abstract

This bachelor thesis is dealing with financial crisis and its impacts to credit conditions of business loaning. Description of credit conditions and actual financial crisis are content of theoretic part. The Practical part solves progress of interest rates and credit conditions. Result of this bachelor thesis will be identification impacts of financial crisis to enterprises' loaning and recommendation for companies.

Kľúčové slová

Finančná kríza, úroková sadzba, úver, úverové podmienky, banka, podnik

Key words

Financial crisis, interest rate, loan, credit conditions, bank, company

Bibliografická citácia práce

ŠESTÁK, J. *Dopad finanční krize na úvěrování podniku*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2010. 65 s. Vedoucí bakalářské práce prof. Ing. Oldřich Rejnuš, CSc.

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že predložená bakalárska práca je pôvodná a spracoval som ju samostatne.
Prehlasujem, že citácie použitých zdrojov sú úplné, že som vo svojej práci neporušil autorské práva (v zmysle Zákona č. 121/2000 Sb., o práve autorskom a o právach súvisiacich s právom autorským).

V Brne dňa 31. mája 2010

Podpis

Pod'akovanie

Rád by som poďakoval prof. Ing. Oldřichu Rejnušovi CSc . za cenné pripomienky pri spracovaní bakalárskej práce.

Obsah

1. Ciele bakalárskej práce	11
2. Metodika	12
3. Teoretické východiská práce	13
3.1. Úverový trh v Českej republike	13
3.2. Úverové štandardy	13
3.2.1. Spôsoby úročenia úveru	13
3.2.2. Spôsoby splácania úveru	14
3.2.3. Zaistenie úveru	14
3.3. Finančná kríza	15
3.3.1. Riziká ďalšieho vývoja	17
3.4. Prenos krízy do ekonomiky	18
3.5. Protikrízová menová politika	19
3.5.1. Diskontné nástroje	19
3.5.2. Obchody na voľnom trhu	21
4. Analýza úrokových sadzieb bankových úverov v období finančnej krízy	24
4.1. Prvý krízový rok 2007	24
4.1.1. Hlavné úrokové sadzby ČNB	24
4.1.2. Medzibankové úrokové sadzby	26
4.1.3. Úrokové sadzby úverov pre nefinančné podniky	27
4.2. Druhý krízový rok: 2008	31
4.2.1. Hlavné úrokové sadzby ČNB	32
4.2.2. Medzibankové úrokové sadzby	33
4.2.3. Úrokové sadzby úverov pre nefinančné podniky	34
4.3. Tretí krízový rok: 2009	35
4.3.1. Hlavné úrokové sadzby ČNB	35
4.3.2. Medzibankové úrokové sadzby	36
4.3.3. Úrokové sadzby úverov pre nefinančné podniky	38
4.4. Porovnanie úrokových sadzieb pred a počas krízy	39
4.5. Výsledok prvého parciálneho cieľa	42

5. Analýza podmienok pre úverovanie podniku	43
5.1. Indikátory zmien úverových podmienok bánk	45
5.1.1. Najviac postihnuté podniky	48
5.2. Bankové podmienky podnikových úverov	50
5.2.1. Úrokové podmienky	51
5.2.2. Neúrokové podmienky.....	54
5.3. Výsledok druhého parciálneho cieľa	56
5.4. Odporúčanie pre podniky.....	57
6. Záver	58
7. Zoznam použitých zdrojov	60
8. Zoznam použitých skratiek.....	63
9. Zoznam obrázkov a tabuliek.....	64
9.1. Zoznam obrázkov	64
9.2. Zoznam tabuliek	65

Úvod

Globálna finančná kríza, ktorá sa začala hypotekárnou krízou a pádom investičnej banky Lehman Brothers v Spojených štátoch mala značné dopady na všetky vyspelé ekonomiky. Stránky odborných časopisov a ekonomicky zamerané webové stránky sa bleskovo naplnili správami o finančnej kríze. Všade sa diskutovalo o jej príčinách a aké bude mať dopady. Hlavy najvplyvnejších štátov sa schádzali aby vymysleli plán na jej vyriešenie alebo aspoň na zmiernenie jej dopadov.

V súčasnosti uplynulo od vypuknutia finančnej krízy viac ako dva roky, čo je dostatočné obdobie na analyzovanie jednotlivých dopadov tejto, doteraz najrozsiahlejšej finančnej krízy. V mojej práci som sa preto rozhodol analyzovať dopady finančnej krízy na úverovanie podnikov bankovými inštitúciami v Českej republike. Úvery tvoria hlavnú produktovú ponuku obchodných bánk. Ďalej zohrávajú úvery nesmierne dôležitú úlohu v rozvoji podnikov a štátov. Preto si myslím, že sledovať dopady finančnej krízy na úverovanie podniku má svoj význam.

Nasledujúca práca pozostáva z dvoch častí. Prvá časť je zameraná na teoretické východiská. V tejto časti popisujem základné príčiny finančnej krízy a jej vplyv na ekonomiku. Ďalej sa krátko venujem teórií úverových štandardov, na ktorých som skúmal dopad finančnej krízy. V druhej časti sa venujem analýze vývoja základných úverových štandardov. Sledoval som vývoj úrokových sadzieb na bankovom trhu v Českej republike následne som sa venoval finančnej situácii podnikov od ktorej taktiež závisia úverové podmienky bánk. Zo zistených výsledkov som navrhol odporúčanie pre podniky a v závere som zhrnul zistené dopady na úverovanie podniku.

1. Ciele bakalárskej práce

Hlavným cieľom tejto bakalárskej práce je určiť dopady finančnej krízy na úverovanie podniku.

Pre splnenie tohto cieľa som zvolil cestu formou parciálnych cieľov. Prvým parciálnym cieľom je uskutočniť analýzu základných sadzieb ČNB, medzibankových a tržných úrokových sadzieb v období finančnej krízy. Výsledkom bude zhodnotenie vývoja týchto sadzieb v období pred a počas finančnej krízy.

Druhým parciálnym cieľom ja analyzovať vývoj neúrokových podmienok a zistiť príčiny ich zmeny. Výsledkom bude zhodnotenie či nastala počas finančnej krízy zmena u neúrokových podmienok a čím bola táto zmena spôsobená.

Na základe výsledkov jednotlivých parciálnych cieľov by sa mali dať určiť dopady finančnej krízy na úverové podmienky, ktoré zohrávajú najvýznamnejšiu úlohu v úverovom vzťahu medzi bankou a podnikom.

2. Metodika

V bakalárskej práci budem používať metódu analýzy, porovnávanie a syntézu.

Analýza – cieľom analýzy je identifikovať podstatné a nutné vlastnosti jednotlivých častí, ktoré tvoria celok, poznať ich podstatu a zákonitosti. Tento postup použijem v praktickej časti pri analýze úrokových sadzieb a bankového sektora v období finančnej krízy.

Porovnanie – je zjednocovanie častí, vlastností a vzťahov získaných z analýzy. V práci budem porovnávať výsledky analýz z praktickej časti s údajmi a skutočnosťami z obdobia pred finančnou krízou.

Syntéza – je spojovanie získaných informácií. Syntézu použijem v závere praktickej časti pre zhodnotenie získaných informácií.

3. Teoretické východiská práce

3.1. Úverový trh v Českej republike

Úverový trh môžeme označiť ako systém inštitúcií a inštrumentov, ktoré zabezpečujú pohyb kapitálu na úverovom princípe medzi bankami a nebankovým sektorom. Dominantnú úlohu na úverovom trhu zohrávajú obchodné banky. Na jednej strane prijímajú rôzne druhy vkladov od svojich klientov a na druhej strane poskytujú na vlastný účet rôzne druhy úverov, a ich najväčší objem smeruje do podnikového sektoru. V Českej republike pôsobí 39 bánk a pobočiek zahraničných bánk.

3.2. Úverové štandardy

Hlavnými kritériami pri výbere úveru sú hlavne spôsob úročenia, splácania a zaistenia úveru. V tejto časti sa zameriam na všeobecné štandardy v klasickom období bez finančnej krízy.

3.2.1. Spôsoby úročenia úveru

Úroková sadzba z úveru môže byť v úverovej zmluve stanovená nasledovne:

- *fixná úroková sadzba*, nemení sa po celú dobu splatnosti úverov,
- *pohyblivá úroková sadzba*, mení sa počas doby splatnosti úveru. Zmena úrokovej sadzby môže byť spôsobená tým, že úroková sadzba daného úveru je bezprostredne viazaná na určitú úrokovú sadzbu. Býva ňou najčastejšie základná sadzba banky, ktorá túto sadzbu sama vyhlasuje. Takto koncipovaná úroková sadzba sa označuje aj ako *floating rate*. Úroková sadzba z úveru môže byť viazaná aj na referenčné sadzby platné na počiatku zjednaného intervalu. Takto koncipovaná úroková sadzba sa označuje ako *variable rate*.¹

¹ Zdroj: REVENDA, Z., et. al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press, 2000. 3. vyd. 634 s. ISBN 80-7261-031-7.

3.2.2. Spôsoby splácania úveru

Najčastejšie býva úver splácaný formou pravidelných (mesačných, štvrťročných, polročných alebo ročných) splátok, zároveň sa spolu so splátkami spláca aj dopredu dohodnutý úrok. Ďalej môže byť úver splatený naraz v dobe splatnosti, počas úverového obdobia sa splácajú len úroky.

3.2.3. Zaistenie úveru

Zaistenie úveru sa najčastejšie člení z dvoch hľadísk:

1. Podľa formy zaistenia sa rozlišuje na zaistenie osobné a vecné:
 - osobné zaistenie je keď banke za úver ručí okrem príjemcu úveru ešte tretia osoba,
 - vecné zaistenie dáva banke právo na určité majetkové hodnoty, ktorými ručí príjemca úveru.
2. Podľa viazanosti zaistenia so zaist'ovanou pohľadávkou môže byť zaistenie:
 - akcesorické je také pri ktorom je zaistenie tesne spojené so zaist'ovanou pohľadávkou. Zanikne pohľadávka, automaticky zanikne aj zaistenie.
 - abstraktné zaistenie je nezávislé na zaist'ovanej pohľadávke. S uspokojením pohľadávky zaistenie nezaniká. To dáva možnosť využívať toto zaistenie k opakovanému poskytovaniu úveru.²

² Zdroj: REVENDA, Z., et. al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press, 2000. 3. vyd. 634 s. ISBN 80-7261-031-7.

3.3. Finančná kríza

Mnohí ekonómovia sa zhodujú, že finančná kríza, ktorá sa začala hypotekárnou krízou v USA má svoje korene už v roku 2001. Teroristické útoky 11. septembra 2001 spôsobili zmenu nielen v bezpečnosti ale aj v menovej politike.

Americký Federálny rezervný systém v očakávaní hospodárskej recesie začal znižovať úrokové sadzby. Pre americkú ekonomiku to znamenalo skutočný nárast, pretože znížené úrokové sadzby umožnili bankám poskytovať lacné a dostupné hypotéky. Na tieto hypotéky dosiahli aj ľudia s nízkymi a nestabilnými príjmami. Rozmach hypoték spôsobil silný stavebný boom. Hlavným problémom týchto hypoték bolo, že mali síce veľmi lákavé nízke úrokové sadzby na začiatku, ale zahrňovali možnosť ich zvýšenia. Tomuto detailu mnohí príjemcovia hypotéky nevenovali pozornosť, v prípade imigrantov mohlo ísť aj o neznalosť angličtiny. Niektoré hypotekárne firmy zašli až tak ďaleko, že požičiavali peniaze bez akéhokoľvek dokladu o príjme.³

V roku 2005 bolo klientom hispánskeho pôvodu poskytnutých 375 000 hypoték. Prvé dva roky splácali iba úroky z istiny. Po dvoch rokoch začínali splácať aj istinu a pri pohyblivých úrokových sadzbách, ktoré sa zvýšili začali mať problém so splácaním. V roku 2007 bolo nesplácaných hypoték viac ako 73 000. Prepád nehnuteľností v dôsledku nesplácania hypoték môžeme pochopiť na príklade Nahida Azímiho. Pracuje ako pokladník v supermarkete s mesačným príjmom 2 400 dolárov. Pohyb úrokových sadzieb spôsobil, že výška jeho mesačnej splátky sa vyšplhala na 3 800 dolárov mesačne. Nasledoval pokles v predaji nových nehnuteľností a recesia stavebného priemyslu. Túto situáciu na hypotekárnom trhu si všimli kapitálové trhy. Ale nie všetky, iba úzky segment trhu s rizikovými dlhopismi odvodenými od hypoték cestou sekuritizácie.³

Sekuritizácia: je proces pri ktorom sa veľké množstvo drobných hypoték spojí do jedného balíku podľa úverovej kvality a rozpredajú sa. Teoreticky sekuritizácia funguje

³ Zdroj: KOHOUT, P. *Finance po krízi*. Praha: Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5

tak, že riziko rozptýlené po celom svete bude mať menšie dopady ako riziko sústredené v malom počte bánk.

Globálne rozptýlenie rizika cestou sekuritizácie, ale neviedlo k jeho zníženiu ale práve naopak. Po prepuknutí prvej paniky z hypotekárnej krízy v lete 2007 tak nikto netušil, kde všade môžu byť rozmiestnené úvery z amerických nadštandardných hypoték. Situáciu v roku 2007 ale mnohí ignorovali a nechceli si pripustiť skutočnosť hypotekárnej krízy. Banky v tomto roku vo veľkom požičiavali, akcie na trhoch rástli v Európe, Amerike a prakticky na celom svete.⁴

Tabuľka 1: Časový prehľad finančnej krízy. Zdroj: www.investujeme.sk

	Úrokové sadzby	Úverový trh	Dopyt a ponuka nehnuteľností
2003	Nízke úrokové sadzby zavedené FEDom na podporu ekonomického rastu.	Úverová expanzia a sekuritizácia hypoték, následné prenesenie rizika na tretie strany.	Vysoký dopyt po nehnuteľnostiach podporený rastom ich cien a dostupnosťou úverov. Postupné zvyšovanie ponuky nehnuteľností.
2004			
2005			
2006	Zvyšovanie úrokových sadzieb z dôvodu hrozacej inflácie.	Úverová kríza – rušenie nízkych úrokových sadzieb, neschopnosť splácať úvery.	Klesajúci dopyt po nehnuteľnostiach spôsobený zhoršením dostupností peňazí a úverov.
2007	Núdzové znižovanie základných úrokových sadzieb.	Nedôvera na medzibankovom trhu.	Slabnúca spotreba, pokračujúci pokles dopytu po nehnuteľnostiach.
2008			

⁴ Zdroj: KOHOUT, P. *Finance po krízi*. Praha: Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5

V druhej polovici roka 2008 začali prudko klesať akcie na všetkých významných svetových burzách. Začali kolabovať významné investičné a obchodné banky. V mnohých štátoch, kde mali tieto banky zaregistrované svoje hlavné sídlo pristúpil štát k ich záchrane. Centrálné banky v týchto krajinách museli dodať bankám obrovské množstvo likvidity v dôsledku nefunkčnosti medzibankového trhu. V Spojených štátoch skrachovalo v dôsledku krízy viac ako 130 bánk, pričom prestalo existovať päť renomovaných investičných bánk. Skrachovala aj najväčšia americká sporiteľňa Washington Mutual. Do problémov sa dostali aj ďalšie významné finančné inštitúcie. Ďalej sa odhaduje, že svetové cenné papiere stratili od septembra do októbra 2008 hodnotu 30 biliónov dolárov.⁵

3.3.1. Riziká ďalšieho vývoja

Medzi najzávažnejšie riziká ďalšieho vývoja jednoznačne patrí postupné zvyšovanie zadlženosti domácností, podnikov a štátov. Zadlžovanie podnikov súvisí predovšetkým s presvedčením, že externé zdroje financovania sú lacnejšie ako vlastné zdroje. Pri úveroch sú úroky daňovo uznateľné náklady pričom výplata spoločníkom zo zisku nie je daňovo uznateľná. Podniky sa tak vedome stále viac zadlžujú. V prípade, že sa však dostanú do hospodárskych problémov sú náchylnejšie k úpadku. V prípade štátov je zadlžovanie spôsobené nevyrovnanou fiškálnou politikou. Vláda míňa viac peňazí ako sú jej príjmy.⁵

Pri takto pokračujúcom trende môže nastať kolaps v krajine. Podniky sa stávajú insolventnými, domácnosti prichádzajú o svoje príjmy a štát tým výrazne stráca na dôveryhodnosti voči zahraničným investorom. Dôkazom tohto scenára je súčasná situácia v Grécku. Verejný dlh v Grécku neustále narastal a bolo len otázkou času kedy sa dostavia nepriaznivé dôsledky tohto javu. Finančná kríza jeho priebeh len urýchlila. Grécke dlhopisy už nechce nikto kupovať lebo nesú so sebou vysokú rizikovú prirážku. Tým pádom už štát nemá kde získať peniaze a musí mu finančne pomôcť Európska únia.

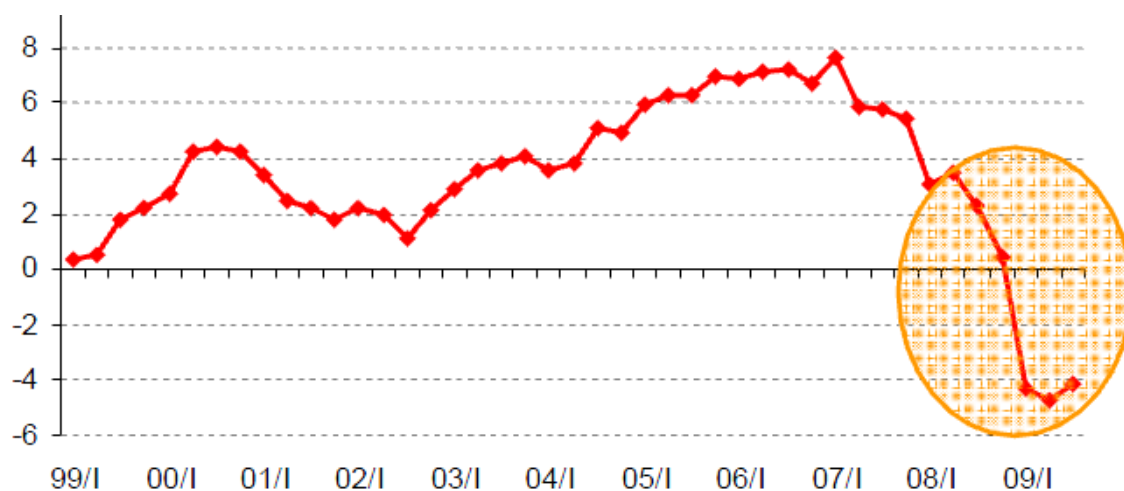
⁵ Zdroj: REJNUŠ, O. Globální finanční krize a její hodnocení z hlediska budoucího vývoje světové ekonomiky. *Trendy ekonomiky a managementu* [online]. 2009, roč. 3, č. 05. [cit 2009-09-11].

3.4. Prenos krízy do ekonomiky

Český finančný trh nebol tak výrazne zasiahnutý ako napríklad v Spojených štátoch. Ani pobočky zahraničných bánk v Česku nemali problémy aj keď ich „matky“ boli v domácich štátoch zachraňované. Finančná kríza však prerástla do hospodárskej a v dôsledku čoraz väčšej globalizácie sa dostala aj do Českej republiky.

Zhoršenie ekonomickej situácie naznačuje aj vývoj HDP. Keď po rokoch výrazného medziročného rastu zaznamenal prudký prepád v štvrtom štvrťroku 2008 a jeho prepád pokračoval aj v roku 2009 ale už bol miernejší.

Obrázok 1: Medziročný rast HDP v %.⁶

Prepad bol spôsobený slabým zahraničným dopytom a menšími investíciami zo zahraničia. Podniky v Česku tak mali menej objednávok čím sa znížila aj ich spotreba. To malo dopad aj na domácnosti, ktoré v dôsledku zhoršujúcej sa zamestnanosti tiež znížili svoju spotrebu. Podnikom sa tak oslabil nielen zahraničný ale aj domáci dopyt. Zhoršujúca situácia v ekonomike sa musela prejaviť aj na správaní bánk a ich prístupe k úverovaniu podnikov.⁶

⁶ Zdroj: ŘEZÁBEK, P. *Přenos finanční krize do reálné ekonomiky a dopady a dopady na podnikatelskou sféru*. [online]. [cit. 2009-12-09].

3.5. Protikrízová menová politika

Mnohé centrálné banky zaviedli vo svojich krajinách radu rôznych opatrení aby predišli problémom s likviditou. Česká národná banka má tiež k dispozícii niekoľko nástrojov. Podľa intenzity používania ich môžeme rozdeliť na tržné (pravidelne používané) a na administratívne (občasné). Tržné nástroje dopadajú na celý bankový systém, nie sú teda využívané k selektívnej podpore vybraných bánk. Patria medzi ne predovšetkým diskontné nástroje, operácie na voľnom trhu a kurzové intervencie. Všetky sa dajú použiť okamžite. Medzi nástroje administratívneho charakteru patria predovšetkým limity úrokových sadzieb a limity úverov bánk. Administratívne nástroje nemôžu regulované banky ignorovať, musia sa im podriaďovať a dajú sa využiť selektívne.⁷ [6]

3.5.1. Diskontné nástroje

Tieto nástroje sú často používané v menovej politike v tržných ekonomikách. Patria sem predovšetkým:

- úvery centrálnej banky,
- úrokové sadzby z týchto úverov,
- limity týchto úverov.

Poskytnutie týchto úverov musí byť v domácej mene a domácej banke, iba tak majú vplyv na menovú bázu. Ich poskytnutie vedie k rastu rezerv bank. Zvýšenie rezerv bank sa môže prejavovať v podobe poklesu úrokovej miery. ČNB poskytuje bankám tri hlavné druhy úverov⁷:

- diskontní,
- reeskontní,
- lombardní.

⁷ Zdroj: REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2. vyd. 782 s. ISBN 80-7261-051-1.

Diskontný úver

Je to základný a najpoužívanější úver. Centrálna banka umožní jednotlivým bankám čerpať tento úver za podmienok ak:

- daná banka nemá problémy so splácaním predchádzajúcich diskontných úverov,
- výška úveru neprekročí limit stanovený buď absolútnou čiastkou alebo napríklad pomerom ku kapitálu každej banky.

Banka môže poskytnúť centrálnej banke kvalitné cenné papiere ako krytie diskontného úveru. Diskontné úvery mávajú tri základné obecné podoby. **Bežné** diskontné úvery sú určené na prekonanie krátkodobých problémov v likvidite bánk. Na prekonanie sezónnych výkyvov, predovšetkým u bánk poskytujúcich úvery v poľnohospodárstve slúžia sezónne diskontné úvery. Bežné a sezónne diskontné úvery sú krátkodobé a doba ich splatnosti nepresahuje 1 mesiac, respektíve 3 mesiace u sezónnych. Banka, ktorá má dlhodobejšie problémy s likviditou môže požiadať centrálnu banku o **núdzový úver**. Na jeho získanie musí banka predložiť plán na obnovu likvidity. Doba jeho splatnosti presahuje 3 roky a úrok je v porovnaní s bežným a sezónnym omnoho vyšší.⁸

Reeskontný úver

Reeskontný úver je úver, ktorý poskytuje centrálna banka formou odkúpenia zmenky od komerčných bánk. Reeskont je to preto, lebo sa jedná o odkúpenie zmeniek, ktoré banky už eskontovali od svojich klientov. V prípade poskytnutia reeskontného úveru dochádza k rastu menovej bázy a pri jeho splácaní dochádza k jej poklesu. V Českej republike sa reeskontný úver úročil diskontnou sadzbou. K 30.9. 1997 bol reeskontný úver zrušený.⁸

⁸ Zdroj: REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2. vyd. 782 s. ISBN 80-7261-051-1.

Lombardný úver

Lombardný úver poskytuje centrálna banka obchodným bankám, ktoré majú výrazné problémy s likviditou a už nemajú možnosť získať diskontný úver. Tento úver je poskytovaný proti zástave zmeniek a niektorých ďalších cenných papierov. Úver sa úročí lombardnou sadzbou, ktorá patrí medzi najvyššie sadzby z úverov centrálnej banky. Česká národná banka môže kedykoľvek z mimoriadnych menovo politických dôvodov dočasne obmedziť alebo úplne pozastaviť poskytovanie lombardných úverov.⁹

3.5.2. Obchody na voľnom trhu

Obchody, alebo operácie na voľnom trhu patria medzi najpoužívanejšie nástroje centrálnej banky v súčasnosti. Tento nástroj sa vyznačuje jednoduchosťou, nízkymi nákladmi a operatívnosťou jeho použitia. Obchody na voľnom trhu sa uskutočňujú vždy bezhotovostne a sú založené na nákupe a predaji štátnych, popřípadе niektorých ďalších vysoko kvalitných a krátkodobých cenných papierov centrálnou bankou. Centrálna banka uskutočňuje tieto obchody výlučne vo vzťahu k ďalším bankám. Výnimočne môže cenné papiere nakupovať a predávať vo vzťahu k nebankovým subjektom.⁹

Repo obchody

Repo obchody sa uskutočňujú formou tendrov. Pri týchto obchodoch prijme ČNB od bánk prebytočnú hotovosť a bankám predáva dohodnuté cenné papiere. Základná doba trvania repo obchodov je stanovená na 14 dní. Po uplynutí tejto doby prebehne reverzná transakcia, v ktorej ČNB vráti veriteľskej banke zapožičanú istinu zvýšenú o dohodnutý úrok a veriteľská banka vráti ČNB poskytnuté cenné papiere. Pretože základná doba týchto obchodov je 14 dní je z hľadiska menovej politiky pre ne kľúčová dvojtýždňová repo sadzba (2T repo sadzba). V závislosti na vývoji likvidity v bankovom sektore môžu byť repo obchody uskutočnené aj s dobou splatnosti kratšou ako 14 dní. Repo obchody slúžia predovšetkým k odčerpaniu likvidity na finančnom trhu.¹⁰

⁹Zdroj: REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2. vyd. 782 s. ISBN 80-7261-051-1.

¹⁰ Zdroj: Česká národní banka [online]. [cit.2010-05-15]. Dostupné z < www.cnb.cz >

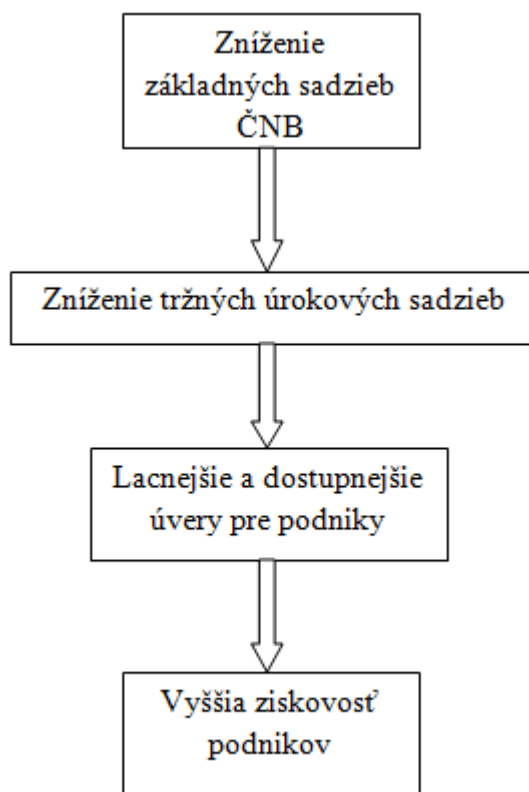
Reverzné repo obchody

Reverzné repo obchody fungujú presne opačne ako repo obchody. V tomto prípade centrálna banka nakupuje cenné papiere a po uplynutí dohodnutej doby splatnosti ich zasa odpredá.

Obe formy repo obchodov sú využívané nielen pre operácie na voľnom trhu, ale aj medzi jednotlivými bankami medzi sebou, bez účasti centrálnej banky. Hlavnými obmedzeniami pri využití operácií na voľnom trhu sú zmeny úrokových sadzieb a objem vhodných a použiteľných cenných papierov.¹¹

Všetky vyššie uvedené nástroje používa centrálna banka keď chce dodať alebo stiahnuť likviditu z trhu. U týchto nástrojoch znižovalo centrálna banka úrokové sadzby. Zníženie týchto sadzieb by malo vyvolať zníženie tržných úrokových sadzieb, hlavne u úverov. Tým by sa mali znížiť úrokové náklady a zvýšiť ziskovosť podnikov.

Obrázok 2: Vplyv zníženia základných sadzieb ČNB. Zdroj: vlastná tvorba

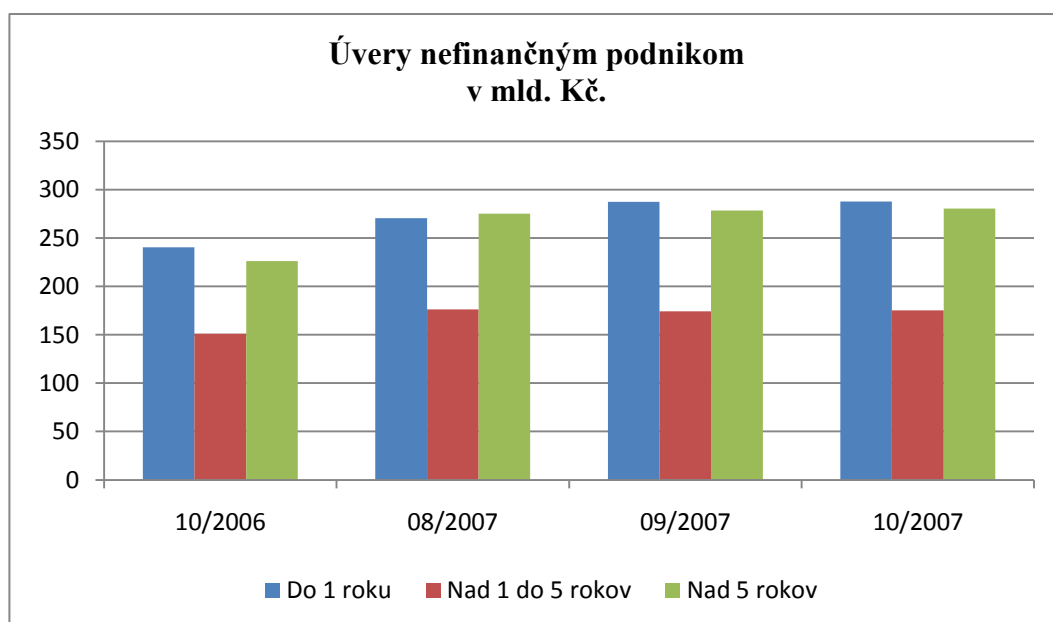
¹¹ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2. vyd. 782 s. ISBN 80-7261-051-1.

Otázku ako sa vyvíjali základné a tržné úrokové sadzby z úverov, či mali podniky vyššiu ziskovosť a či boli skutočne úvery lacnejšie a dostupnejšie rieši nasledujúca analýza. Na jej konci by sme mali vedieť odpovede na tieto otázky a budeme vedieť zhodnotiť dopady finančnej krízy na úverovanie podniku.

4. Analýza úrokových sadzieb bankových úverov v období finančnej krízy

4.1. Prvý krízový rok 2007

Ekonomika Českej republiky bola na tom v roku 2007 veľmi dobre. Podľa údajov Českého štatistického úradu hrubý domáci produkt medziročne vzrástol o 6,9 %. Za rastom stála dobrá hospodárska situácia v krajinách, ktoré sú hlavnými odberateľmi pre Českú republiku. Za hospodárskym rastom stála z veľkej časti aj úverová expanzia, keďže každoročne rástol objem finančných prostriedkov poskytnutých vo forme úveru podnikom a domácnostiam.¹²

Obrázok 3: Vývoj objemu úverov v roku 2007. Zdroj: ARAD

4.1.1. Hlavné úrokové sadzby ČNB

Centrálna banka používa na dosiahnutie svojej menovej politiky tzv. nástroje monetárnej politiky, medzi ktoré patria diskontné nástroje, obchody na voľnom trhu, povinné minimálne rezervy a obchody s cudzou menou. U týchto nástrojoch vyhlasuje

¹²Zdroj: KOHOUT, P. *Finance po krizi*. Praha: Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5.

centrálnej banky základné sadzby. U diskontných nástrojov je to diskontná a lombardná sadzba u obchodov na voľnom trhu je to 2T repo sadzba a centrálna banka určuje aj výšku povinných minimálnych rezerv.¹³

V tejto časti sa teda zameriame na vývoj týchto sadzieb v roku 2007. Nasledujúca tabuľka ukazuje ako sa vyvíjali úrokové sadzby vyhlasované ČNB v roku 2007.

Tabuľka 2: Základné úrokové sadzby ČNB v roku 2007. Zdroj: www.cnb.cz

Stav k	2T repo sadzba (%)	Diskontná sadzba (%)	Lombardná sadzba (%)
1.6.	2,75	1,75	3,75
27.7.	3,00	2,00	4,00
31.8.	3,25	2,25	4,25
30.11	3,50	2,50	4,50

Z tabuľky môžeme vidieť, že hlavné úrokové sadzby ČNB postupne počas roka stúpali. Takýmto zdvíhaním úrokových sadzieb vždy o 0,25 bazických bodov pravdepodobne ČNB sledovala svoj hlavný cieľ, a to cenovú stabilitu. Celkovo došlo k štyrom zvýšeniam v reakcii na predpokladanú rastúcu infláciu.

Tabuľka 3: Inflácia v %. Zdroj: www.cnb.cz

Rok	2005	2006	2007	2008
Inflácia (%)	1,9	2,5	2,8	6,3

Z tabuľky môžeme vidieť, že inflácia skutočne rástla, takže zmena úrokových sadzieb centrálnou bankou bola zapríčinená práve odhadom na rastúcu infláciu. V zásade platí, že zmena základných úrokových sadzieb centrálnej banky vyvolá zmenu úrokových sadzieb na medzibankovom trhu a to zas vyvolá zmenu tržných úrokových sadzieb.

V tomto prípade úrokové sadzby ČNB rástli. Poďme sa teda pozrieť ako sa menili úrokové sadzby na medzibankovom trhu.

¹³ Zdroj: Česká národní banka [online]. [cit.2010-05-15]. Dostupné z < www.cnb.cz >

4.1.2. Medzibankové úrokové sadzby

Bankový sektor v Českej republike používa na označenie medzibankových úrokových sadzieb skratky PRIBOR a PRIBID.

PRIBOR - Prague InterBank Offered Rate: je pražská medzibanková sadzba. Ide o úrokovú sadzbu, za ktorú si banky navzájom poskytujú úvery na českom medzibankovom trhu. Je kľúčovou sadzbou pre niektoré bankové úverové produkty, napr. hypotekárne úvery.¹⁴

PRIBID - Prague Interbank Bid Rate: je priemerná úroková sadzba, za ktorú si môžu obchodné banky ukladať peniaze u iných bánk. ČNB ju stanovuje na každý deň ako priemer referenčných bánk. Jej hodnoty sú viazané na dobu vkladu, napr. 3M PRIBID je priemerná úroková sadzba pre trojmesačné vklady.¹⁴

Tabuľka 4: Vybrané sadzby PRIBOR – mesačné priemery v %, za rok 2007. Zdroj: ARAD

	Január	Apríl	Júl	Október
1 den	2,49	2,42	2,52	3,23
7 dní	2,51	2,52	2,74	3,28
14 dní	2,51	2,52	2,8	3,3
1 mesíc	2,53	2,54	2,9	3,35
2 mesiace	2,55	2,56	2,99	3,43
3 mesiace	2,58	2,6	3,07	3,55
6 mesíců	2,67	2,71	3,28	3,64
9 mesíců	2,76	2,82	3,46	3,74
1 rok	2,86	2,92	3,59	3,83

Referenčná banka je tá banka, ktorej bol udelený štatút referenčnej banky, a ktorá poskytuje údaje pre výpočet hodnôt referenčných sadzieb PRIBOR a PRIBID. O udelení štatútu referenčnej banky rozhoduje Czech Forex Club na základe predloženej žiadosti.¹⁵

¹⁴Zdroj: Úrokové sazby České národní banky. [online]. [cit. 2010-05-15].

¹⁵Zdroj: Česká národní banka [online]. [cit.2010-05-15]. Dostupné z < www.cnb.cz >

Tabuľka 5: Vybrané sadzby PRIBID – mesačné priemery v %, za rok 2007. Zdroj: ARAD

	Január	Apríl	Júl	Október
1 den	2,39	2,32	2,42	3,13
7 dní	2,41	2,42	2,64	3,18
14 dní	2,41	2,42	2,7	3,2
1 mesiac	2,43	2,44	2,8	3,25
2 mesiace	2,45	2,46	2,89	3,33
3 mesiace	2,48	2,5	2,97	3,45
6 mesíců	2,57	2,61	3,18	3,54
9 mesíců	2,66	2,72	3,36	3,64
1 rok	2,76	2,82	3,49	3,73

4.1.3. Úrokové sadzby úverov pre nefinančné podniky

Rok 2007 bol pre český bankový sektor veľmi úspešný. Pokračoval celkový rast poskytnutých úverov, čo malo priaznivý a značný dopad na ekonomický vývoj. Banky boli vysoko ziskové a vytvorili tak predpoklad pre zachovanie stability v sektore. Klientske úvery poskytnuté bankovým sektorom dosiahli na konci roku 2007 hodnotu 1 786 mld. Kč. Medziročné tempo rastu tak dosiahlo 26,4 %. Najviac úverov bolo poskytnutých nefinančným podnikom a to 42 %. Úvery obyvateľstvu tvorilo 37,5 % a zvyšných 20,5 % tvorili úvery, ktoré poskytli banky štátnemu sektoru, nebankovým inštitúciám, živnostníkom a nerezidentom.¹⁶

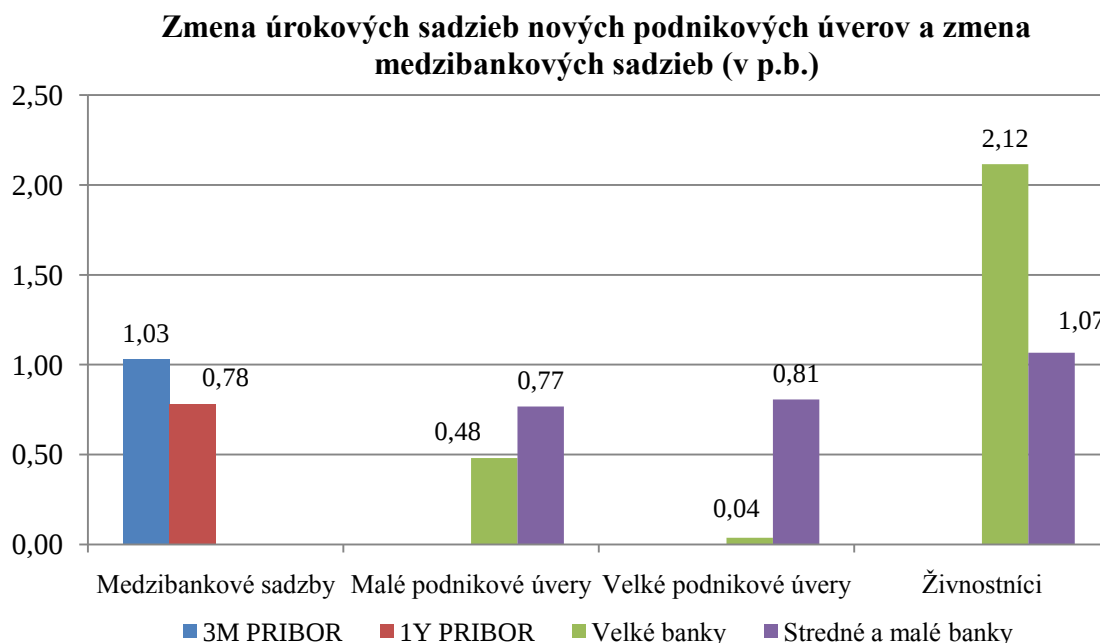
Najvýznamnejším zdrojom financovania úverov boli klientske vklady, ktoré na konci roku 2007 dosiahli 1,3 násobok poskytnutých úverov. S rastúcim množstvom úverov rastie aj úverové riziko v podobe nesplácania úverov. V roku 2007 tvoril nesplácané úvery 2,7 % z celkových úverov.¹⁷

Táto hodnota bola dokonca takmer o jedno percento nižšia ako v predchádzajúcom roku, čo svedčí o stabilite hospodárstva. Môžeme teda zhodnotiť, že úverová kríza v Spojených štátoch nemala v roku 2007 na český úverový trh prakticky žiadne dopady.

¹⁶ Zdroj: *Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009*. Praha: Česká Národní Banka, 2009.118 s. ISBN 978-80-87225-15-8.

¹⁷ Zdroj: *Česká národní banka* [online]. [cit.2010-05-15]. Dostupné z < www.cnb.cz >

V roku 2007 dosiahol objem bankových úverov pre podniky hodnotu 744 miliárd Kč. Najviac úverov bolo poskytnutých podnikom, ktoré podnikajú v oblasti nehnuteľností. U týchto nových úverov došlo len k miernemu sprísneniu úrokových podmienok. Priemerné sadzby nových podnikových úverov s plávajúcou sadzbou alebo fixáciou do jedného roku vzrástli len o 48 bazických bodov. Medzibanková 3M PRIBOR sadzba vzrástla od júna 2007 do januára 2008 až o 103 bazických bodov, čo bolo náznakom vznikajúcej nedôvery na medzibankovom trhu.

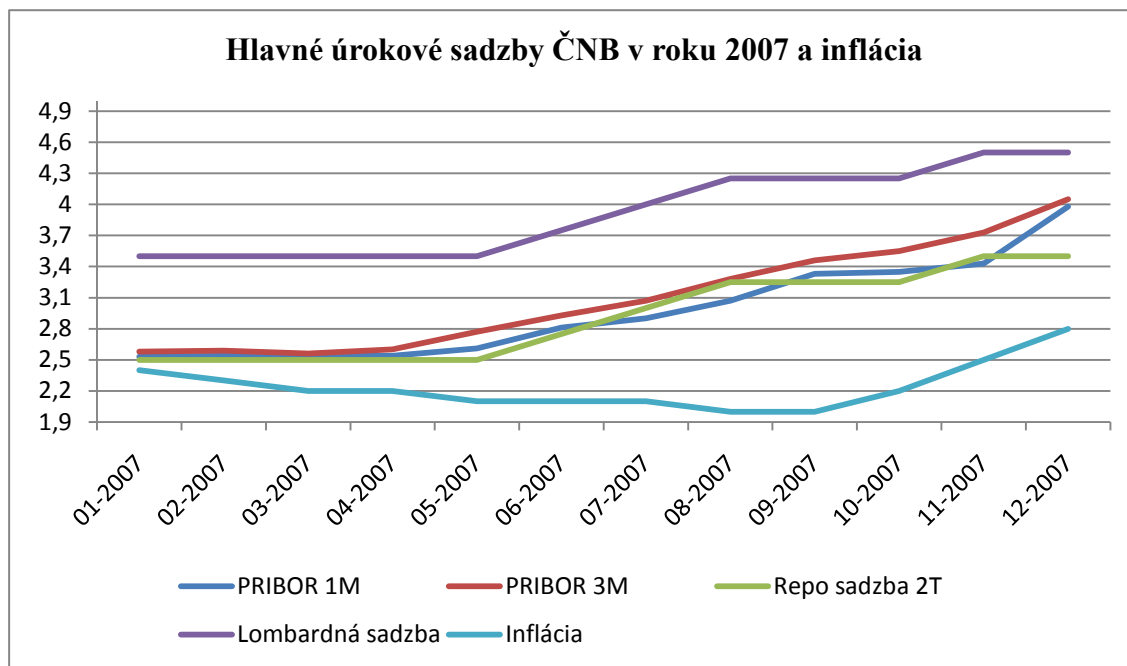
Obrázok 4: Medziročná zmena vybraných úrokových sadzieb za rok 2007. Zdroj: www.cnb.cz

Z obrázku č.4 môžeme vidieť, že najväčšia zmena v podobe nárastu úrokových sadzieb bola u úverov určených pre živnostníkov. Z toho sa dá usúdiť, že predstavovali pre banky väčšie riziko ako podniky. Ďalší výrazný nárast je u sadzieb 3M PRIBOR a 1Y PRIBOR, čo sú sadzby pre trojmesačné a ročné obchody. Z tohto nárastu môžeme opäť usúdiť, že banky si začínajú medzi sebou pomaly nedôverovať a zvyšujú tak cenu za akú sú ochotné si medzi sebou požičiavať peniaze. Aj keď bol rok 2007 pre české banky veľmi úspešný predsa len môžeme pozorovať náznaky menšej nedôvery. Za dôsledok tejto nedôvery osobne považujem vznik hypotekárnej krízy v Spojených štátoch.

Podľa analýzy Českej národnej banky sú klientské úrokové sadzby najviac spojené s úrokovými sadzbami mesačného a troj mesačného PRIBORU. A to sadzby z úverov nefinančným podnikom s fixáciou do 1 roka sú najtesnejšie spojené so sadzbou 1M

PRIBOR. U fixácie sadzby nad jeden rok je najtesnejšia väzba so sadzbou 1R PRIBOR u malých úverov a 3M PRIBOR u veľkých úverov.

Na nasledujúcom grafe porovnáme vývoj úrokových sadzieb u úverov Českej národnej banky, medzibankových úverov a klientských úverov.

Obrázok 5: Porovnanie hlavných úrokových sadzieb s infláciou v roku 2007. Zdroj: ARAD

Na obrázku č.5 vidíme, že 2T repo sadzba bola nastavená na začiatku roka na hodnotu 2,50 %. Prvá zmena prišla v šiestom mesiaci keď bola zvýšená o 0,25 percentuálneho bodu na úroveň 2,75 %. V ôsmom mesiaci dosiahla úroveň 3,25 a na konci roka mala hodnotu 3,50 %. Celkovo nastali za rok štyri zvýšenia vždy o 0,25 percentuálneho bodu.

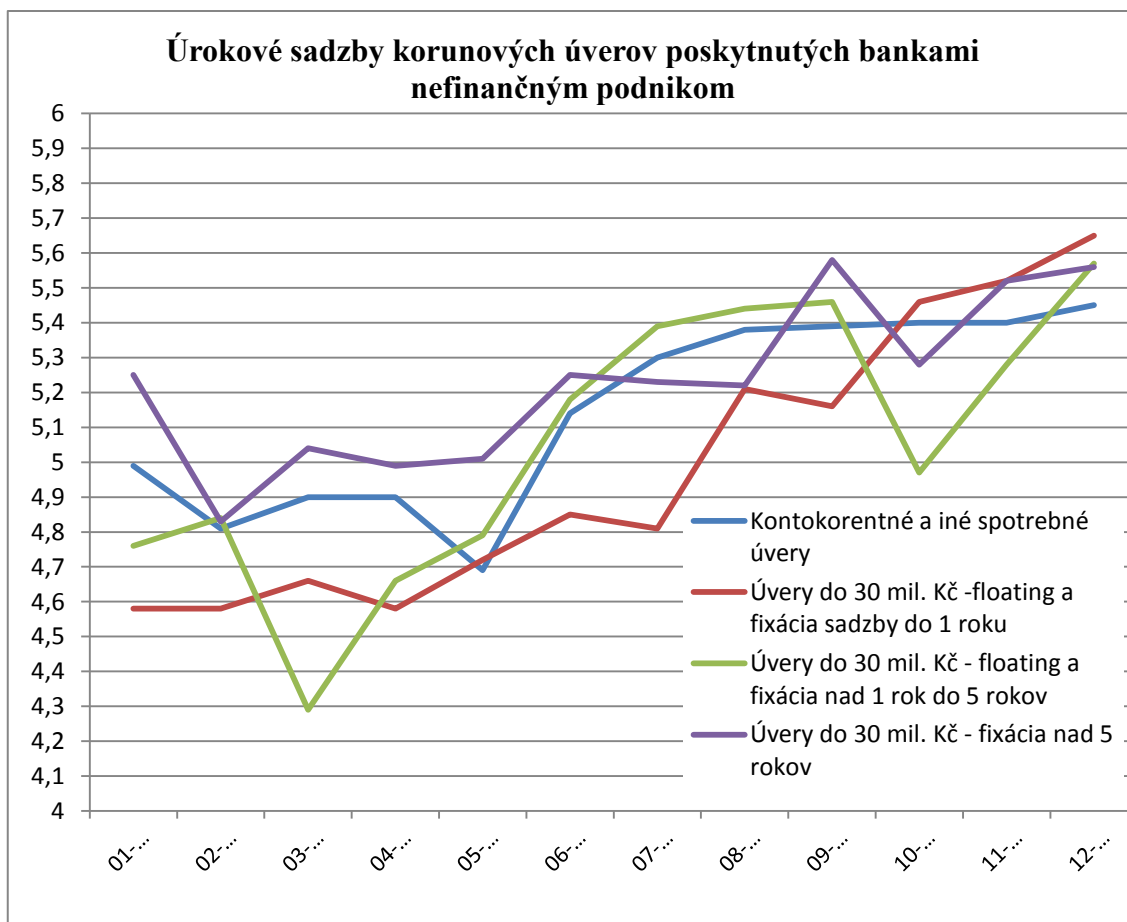
Zhodný vývoj mala aj lombardná sadzba, ktorá začala rok na úrovni 3,5 % a ku koncu roka bola na úrovni 4,5%.

U medzibankových úrokových sadzieb môžeme povedať, že sa držali na pomerne rovnakej úrovni, keď úroková sadzba pri úvere na 1 mesiac mala hodnotu 2,53% a úroková sadzba pri úvere na 3 mesiace mala hodnotu 2,58%. Postupný nárast u obidvoch sadzieb je viditeľný až po štvrtom mesiaci. Od tohto mesiace neustále rástla hlavne troj mesačná sadzba, ktorá dosiahla na konci roka hodnotu 4,05 %. Postupne rástla ale aj sadzba za mesačný úver. Výrazný nárast môžeme vydiť do desiateho mesiace kedy sa z hodnoty 3,35 vyšplhala za posledné dva mesiace na hodnotu 3,98 %.

Z grafu ďalej vidíme, že najdrahšou formou úveru na medzibankovom trhu bol jednoznačne lombardný úver.

Na nasledujúcom obrázku č.6 môžeme vidieť priemerné úrokové sadzby u korunových úverov poskytnuté nefinančným podnikom. Rok 2007 bol pre ekonomiku ešte dobrým rokom. Podnikom sa vďaka dostatku zákaziek darilo a banky im na ich realizáciu s radosťou požičiavali. Preto vďaka vysokému záujmu podnikov o úvery banky mohli zvyšovať úrokové sadzby u jednotlivých úverových produktov. Ako z grafu vidieť u sledovaných úveroch počas roka výrazne vzrástli ich úrokové sadzby.

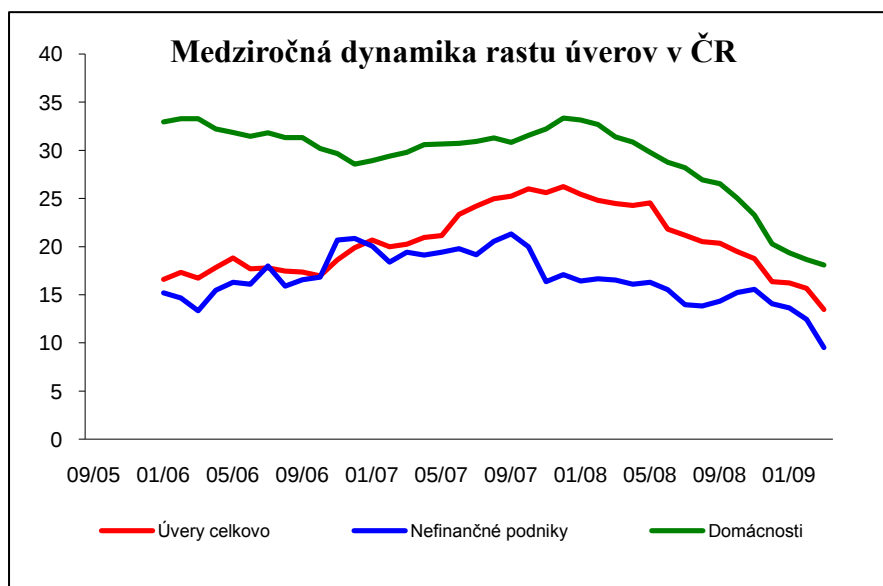
Najprudší nárast hodnôt v polovici roka zaznamenali úrokové sadzby kontokorentných úverov a úverov od 1 do 5 rokov. Výrazne stály rast úrokových sadzieb však počas roka zaznamenali úvery s pohyblivou a fixovanou sadzbou do 1 roku. Úrokové sadzby z podnikových úverov tak v roku 2007 rástli vďaka rastúcim sadzbám na medzibankovom trhu a vďaka vysokom dopyte po úveroch.

Obrázok 6: Vývoj vybraných úrokových sadzieb za rok 2007. Zdroj: ARAD

4.2. Druhý krízový rok: 2008

Český bankový sektor dosahoval aj v priebehu roku 2008 dobrých výsledkov. Bankové i nebankové finančné inštitúcie si udržali dobrú ziskovosť. V porovnaní so zahraničnými finančnými skupinami, do ktorých hlavné banky v ČR patria, neutrpeli domáce banky významné straty z precenenia rizikových aktív a ich zisky klesli len mierne. V roku 2008 bankový sektor vyprodukoval čistý zisk vo výške 45,7 mld. Kč, čo je len o 3 % menej v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Výraznejší už bol ale pokles úverovej dynamiky v ČR, ktorá aj cez citeľné spomalenie dosiahla na konci roka 2008 relatívne vysokých hodnôt 16,4 %. Medziročný rast úverov nefinančným podnikom dosiahol hodnoty 14%. Časť tohto rastu je však spôsobená nárastom stavu súčasných úverov v cudzej mene z dôvodu oslabenia koruny.¹⁸

Obrázok 7: Vývoj medziročného rastu úverov v Českej republike. Prebraté z: *Správa o finanční stabilitě 2008/2009*.

Klesajúca dynamika na začiatku roku 2009 je spôsobená zníženým dopytom podnikov po úveroch v dôsledku zhoršujúcej sa ekonomickej situácie. Poďme sa ale opäť pozrieť na vývoj jednotlivých úrokových sadzieb.

¹⁸ Zdroj: *Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009*. Praha: Česká Národní Banka, 2009. 118 s.
ISBN 978-80-87225-15-8.

4.2.1. Hlavné úrokové sadzby ČNB

Z nasledujúcej tabuľky môžeme vidieť, že v roku 2008 boli základné úrokové sadzby upravené centrálnou bankou celkovo štyri krát. Prvá zmena nastala už v druhom mesiaci keď na jeho konci boli všetky tri sadzby vyššie o 0,25 p.b. Na zvýšenej úrovni sadzby zotrvali až do konca júla. V auguste ale už nastalo zníženie sadzieb o 0,25 p.b. Po tejto zmene sa sadzby tri mesiace nezmenili. Výrazne zníženie ale môžeme vidieť na konci novembra, kedy nastalo zníženie o 0,75 p.b. oproti októbru. V poslednom mesiaci v roku boli sadzby ešte znížené o ďalších 0,50 p.b.

Tabuľka 6: Základné úrokové sadzby ČNB (ku koncu mesiaca v %). Zdroj: ARAD

Obdobie	2T repo sadzba	Diskontná sadzba	Lombardná sadzba
1/2008	3,50	2,50	4,50
2/2008	3,75	2,75	4,75
3/2008	3,75	2,75	4,75
4/2008	3,75	2,75	4,75
5/2008	3,75	2,75	4,75
6/2008	3,75	2,75	4,75
7/2008	3,75	2,75	4,75
8/2008	3,50	2,50	4,50
9/2008	3,50	2,50	4,50
10/2008	3,50	2,50	4,50
11/2008	2,75	1,75	3,75
12/2008	2,25	1,25	3,25

Tabuľka 7: Základné sadzby ECB v %. Zdroj: www.ecb.int

ECB	2T repo sadzba	Diskontná	Lombardná	ECB
od 10.12.2008	2,50	2,00	3,00	od 10.12.2008

Základná 2T repo sadzba ČNB bola nastavená na hodnotu 2,25 % od 18.12.2008. ECB nastavila svoju základnú sadzbu na hodnotu 2,50 %, čo je o 0,25 percentných bodov viac. ČNB tak začala výrazné znižovanie svojich sadzieb aby podporila likviditu na bankovom trhu.

4.2.2. Medzibankové úrokové sadzby

Tabuľka 8: Vybrané sadzby PRIBOR - mesačné priemery v %, rok 2008. Zdroj: ARAD

Obdobie	1 mesiac	3 mesiace	6 mesiacov	1 rok
1/2008	3,70	3,96	4,06	4,16
2/2008	3,81	3,94	4,02	4,11
3/2008	3,87	4,04	4,14	4,24
4/2008	3,89	4,11	4,20	4,28
5/2008	3,86	4,14	4,23	4,28
6/2008	3,87	4,21	4,29	4,40
7/2008	3,85	4,11	4,19	4,30
8/2008	3,65	3,81	3,84	3,91
9/2008	3,67	3,81	3,83	3,89
10/2008	4,00	4,19	4,23	4,28
11/2008	3,98	4,24	4,36	4,45
12/2008	3,61	3,89	4,01	4,16

Tabuľka 9: Vybrané sadzby PRIBID - mesačné priemery v %, rok 2008. Zdroj: ARAD

Obdobie	1 mesiac	3 mesiace	6 mesiacov	1 rok
1/2008	3,60	3,86	3,96	4,06
2/2008	3,71	3,84	3,92	4,01
3/2008	3,77	3,94	4,04	4,14
4/2008	3,79	4,01	4,10	4,18
5/2008	3,76	4,04	4,13	4,18
6/2008	3,77	4,11	4,19	4,30
7/2008	3,75	4,01	4,09	4,20
8/2008	3,55	3,71	3,74	3,81
9/2008	3,55	3,69	3,72	3,77
10/2008	3,79	3,97	4,01	4,06
11/2008	3,66	3,91	4,03	4,11
12/2008	3,23	3,52	3,65	3,79

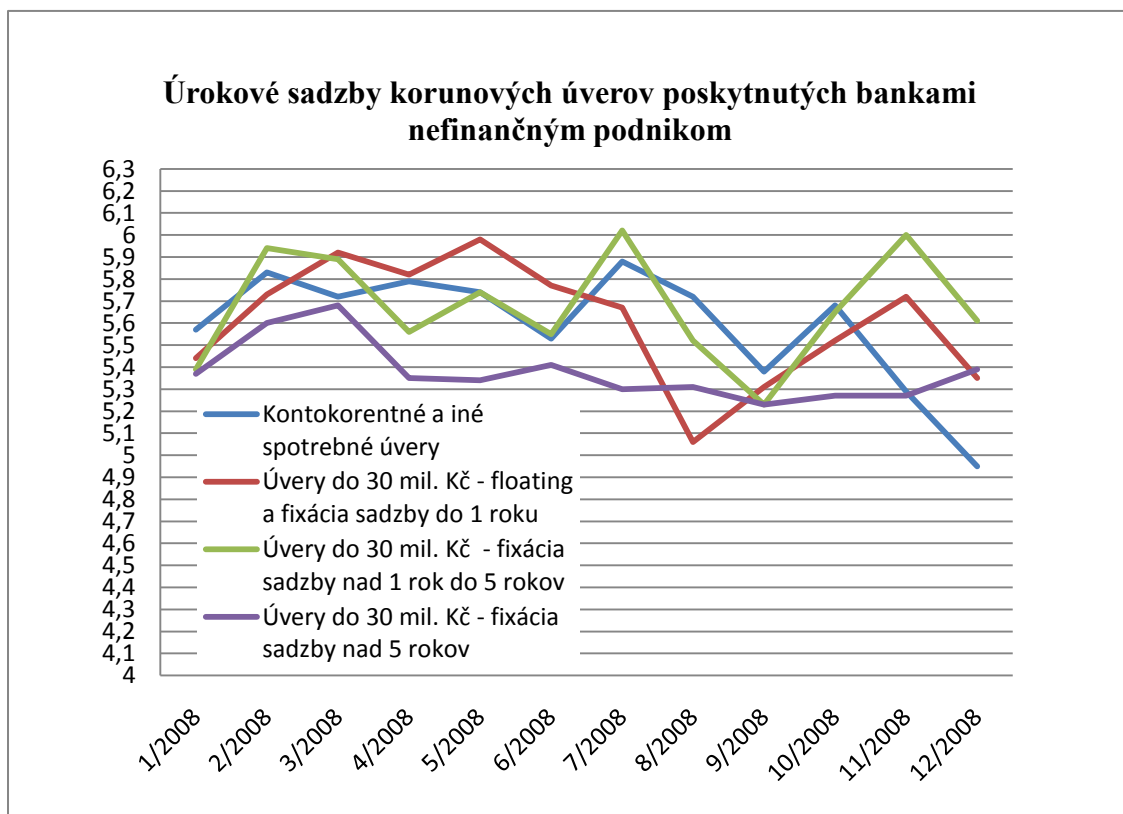
Hodnoty u sadzby PRIBOR sa na začiatku a na konci roka príliš nelíšili, čo môže svedčiť o tom, že nenastal žiadny trvalý nárast alebo pokles týchto sadzieb počas roka. Hoci centrálna banka už v auguste ohlásila znižovanie svojich základných sadzieb, sadzby PRIBOR od augusta až do novembra ešte mierne rástli.

Zhodnotil by som to tak, že obchodné banky nenasledovali uvoľnenú politiku centrálnej banky a medzi sebou si naďalej požičiavali s rastúcimi sadzbami. Dôvodom toho mohla byť nedôvera na medzibankovom trhu.

4.2.3. Úrokové sadzby úverov pre nefinančné podniky

Úrokové sadzby z úverov pokračovali rastom z konca roku 2007. V marci začala väčšina z nich klesať. Ako môžeme vidieť na grafe najväčší pokles bol u úverov s fixáciou nad 5 rokov, ktoré z hodnoty 5,7 klesli na 5,35 % a približne na tejto hodnote sa držali po celý rok. Najvyššiu hodnotu zaznamenali úrokové sadzby z úverov s fixáciou nad 1 rok do 5 rokov, keď júli dostali na hodnotu okolo 6 %, následne nasledoval jej pokles na približne 5,2 %, ku koncu roku sa ale opäť dostala k hodnote 6 %.

Všetky sadzby okrem sadzby s fixáciou nad 5 rokov zaznamenali na konci roka pokles. Najnižšiu hodnotu takmer 5 % zaznamenali na konci roka sadzby kontokorentných úverov, ktoré počas roka zaznamenali svoju najvyššiu hodnotu takmer 5,9 %.

Obrázok 8: Vývoj vybraných úrokových sadzieb v roku 2008. Zdroj: ARAD

4.3. Tretí krízový rok: 2009

V roku 2009 sa finančná kríza dostala do svojej druhej fázy, ktorou bola hospodárska recesia. V dôsledku poklesu zahraničného dopytu sa mnohé podniky dostali do finančných ťažkostí, keďže česká ekonomika je veľmi otvorená a závislá na zahraničnom odbyte. Banky nato pravdepodobne reagovali opatrnejším poskytovaním úverov, čo sa prejavilo aj na celkovom objeme poskytnutých úverov.

4.3.1. Hlavné úrokové sadzby ČNB

ČNB pokračovala v roku 2009 podľa vzoru ECB v uvoľnenej menovej politike a tým zabezpečovala likviditu na finančnom trhu. Môžeme vidieť, že základná sadzba ČNB 2T a diskontná sadzba boli nastavené na rovnakú úroveň ako základné sadzby ECB. Lombardná sadzba ECB bola však o 0,25% nižšia ako lombardná sadzba ČNB.

Tabuľka 10: Základné úrokové sadzby ČNB (ku koncu mesiaca v %). Zdroj: ARAD

Obdobie	2T repo sadzba	Diskontná sadzba	Lombardná sadzba
2/2009	1,75	0,75	2,75
3/2009	1,75	0,75	2,75
4/2009	1,75	0,75	2,75
5/2009	1,50	0,50	2,50
6/2009	1,50	0,50	2,50
7/2009	1,50	0,50	2,50
8/2009	1,25	0,25	2,25
9/2009	1,25	0,25	2,25
10/2009	1,25	0,25	2,25
11/2009	1,25	0,25	2,25
12/2009	1,00	0,25	2,00

Tabuľka 11: Úrokové sadzby ECB. Zdroj: www.ecb.int

Dátum	Diskontná sadzba	Refinančné operácie	Lombardná sadzba
21.01.2009	1,00	2,00	3,00
11.03.2009	0,50	1,50	2,50
08.04.2009	0,25	1,25	2,25
13.05.2009	0,25	1,00	1,75

4.3.2. Medzibankové úrokové sadzby

PRIBOR – mesačné priemery v %

Obdobie	1 mesiac	3 mesiace	6 mesiacov	1 rok
1/2009	2,87	3,14	3,28	3,45
2/2009	2,31	2,50	2,63	2,79
3/2009	2,27	2,49	2,63	2,84
4/2009	2,24	2,50	2,64	2,85
5/2009	1,97	2,30	2,45	2,66
6/2009	1,86	2,17	2,36	2,60
7/2009	1,85	2,09	2,29	2,57
8/2009	1,61	1,92	2,16	2,44
9/2009	1,57	1,88	2,14	2,42
10/2009	1,56	1,87	2,13	2,41
11/2009	1,55	1,80	2,06	2,33
12/2009	1,44	1,64	1,90	2,20

Tabuľka 12: Vybrané sadzby PRIBOR v roku 2009. Zdroj: www.cnb.cz

PRIBID – mesačné priemery v %

obdobie	1 mesiac	3 mesiace	6 mesiacov	1 rok
1/2009	2,47	2,74	2,88	3,06
2/2009	1,93	2,13	2,22	2,42
3/2009	1,87	2,12	2,24	2,46
4/2009	1,85	2,14	2,27	2,47
5/2009	1,63	1,95	2,1	2,3
6/2009	1,54	1,83	2,01	2,23
7/2009	1,53	1,76	1,95	2,21
8/2009	1,3	1,59	1,81	2,09
9/2009	1,25	1,57	1,79	2,08
10/2009	1,25	1,54	1,78	2,09
11/2009	1,23	1,47	1,71	2,01
12/2009	1,14	1,33	1,58	1,87

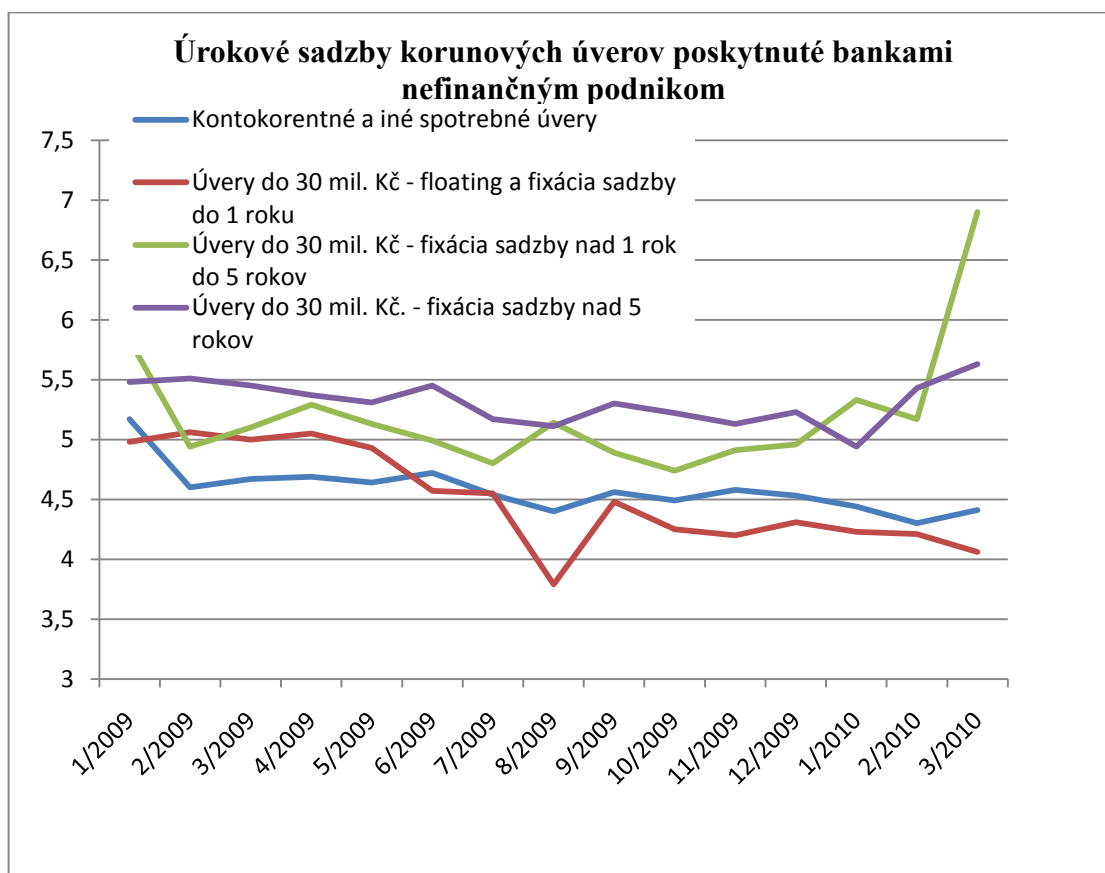
Tabuľka 13: Vybrané sadzby PRIBID v roku 2009. Zdroj: www.cnb.cz

Na konci roku 2009 sa už hodnoty PRIBOR výraznejšie znížili oproti hodnotám zo začiatku roka. Obchodné banky tak začali nasledovať uvoľnenú menovú politiku Českej národnej banky. Nepotvrdila sa tak rastúca nedôvera z konca roku 2008 a banky si požičiavali za čoraz nižšie úrokové sadzby, čo svedčilo o tom, že aj v roku 2009 bol český bankový sektor dostatočne likvidný.

Hlavnou príčinou kladnej likvidity bankového sektoru bol vysoký pomer vkladov na úveroch. Úverová expanzia bola tak predovšetkým financovaná z primárnych vkladov. Ďalšou silnou stránkou českého bankového sektoru a jedným z dôvodov, prečo sa na konci roku 2008 a v roku 2009 vyhol bankový sektor problémom s likviditou, bol veľmi nízky podiel úverov poskytovaných v cudzej mene. Tým bola výrazne znížená závislosť bánk na medzibankovom trhu eur.¹⁹

¹⁹ Zdroj: *Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009*. Praha: Česká Národní Banka, 2009. 118 s. ISBN 978-80-87225-15-8.

4.3.3. Úrokové sadzby úverov pre nefinančné podniky

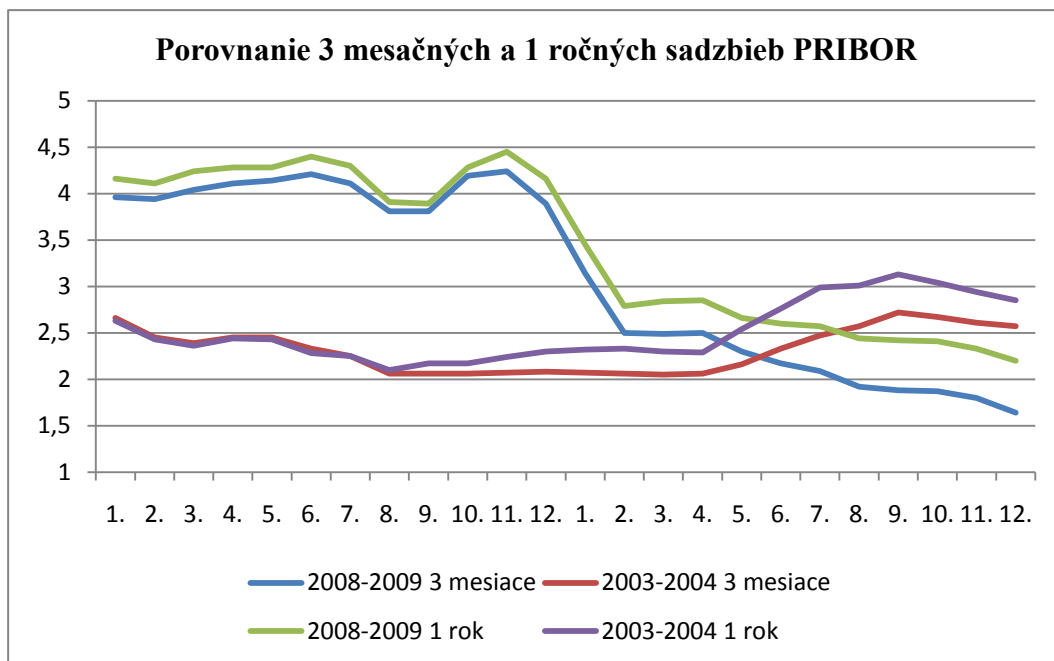

Obrázok 9: Vývoj vybraných úrokových sadzieb v roku 2009. Zdroj: ARAD

Ako môžeme vidieť sadzby po celý rok 2009 prevažne klesali. Výrazný nárast nastal u sadzby z úverov s fixáciou nad 1 rok do 5 rokov v marci roku 2010 z približne 5,2 na takmer 7 %. Najnižšiu hodnotu dosiahli úvery s pohyblivou a fixovanou sadzbou do 1 roku, keď v auguste mali hodnotu približne 3,7 %. V predchádzajúcom roku dosiahla táto úroková sadzba najnižšiu hodnotu v tom istom mesiaci a jej úroveň bola 5,1 %. Môžem povedať, že táto sadzba sa za 12 mesiacov znížila o 1,4 %. Najvyššiu úrokovú sadzbu si počas roka 2009 udržiavali úvery s fixáciou nad 5 rokov.

U takmer všetkých sadzieb môžeme vidieť v roku 2010 nárast, ktorý môže byť spôsobený zlepšujúcou sa ekonomickou situáciou viacerých podnikov a zvyšujúcim sa záujmom o bankové úvery.

4.4. Porovnanie úrokových sadzieb pred a počas krízy

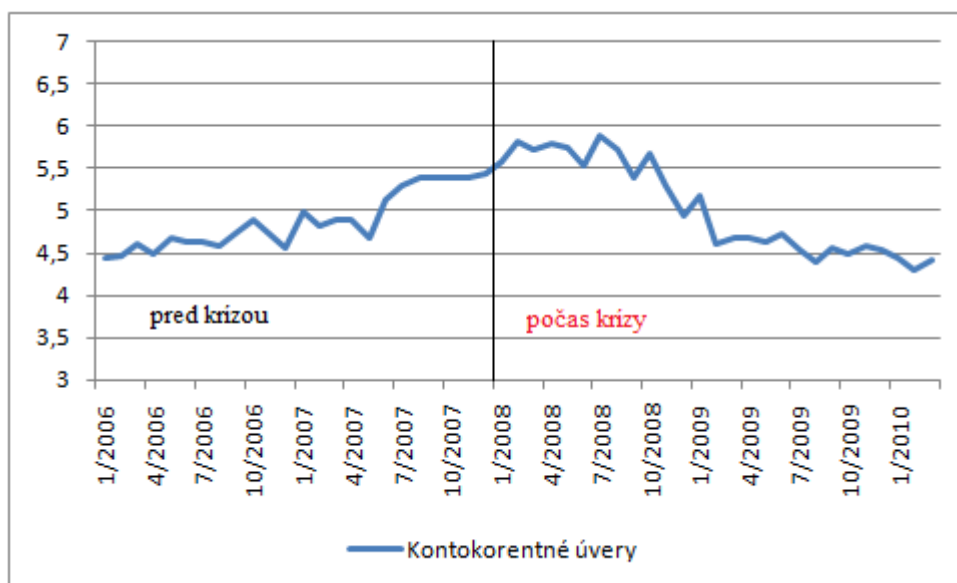

Obrázok 10: Porovnanie vybraných sadzieb PRIBOR. Zdroj: www.cnb.cz

Ako je z grafu vidieť úrokové sadzby boli v roku 2008 výrazne nad úrovňou sadzieb v predkrízovom roku 2003. A to už v roku 2008 nasadil americký FED a aj ECB znižovanie svojich základných sadzieb. Ako sa ukázalo v predchádzajúcej analýze, ČNB začala znižovať svoje sadzby až v treťom štvrtroku 2008. Medzibankové sadzby výrazne klesli ale až v prvom štvrtroku 2009. Rozvolnenú monovú politiku centrálnej banky obchodné banky začali nasledovať až na prelome rokov 2008 a 2009. Postupne sa dostali pod úroveň hodnôt z predkrízového obdobia. Pod tieto hodnoty sa dostali aj vďaka tomu, že úrokové sadzby začali v roku 2004 stúpať v závislosti na zvyšujúcom sa dopyte po úveroch.

U úrokových sadzieb kontokorentných úverov na obrázku č.11 môžeme vidieť, že sadzby z obdobia z pred finančnej krízy boli na stagnujúcej úrovni. Prvé náznaky výraznejšieho zvýšenia prišli v druhej polovici roku 2007 kedy vypukla v USA hypotekárna kríza. Úrokové sadzby sa tak už v roku 2008 dostali na úroveň takmer 6 % čo bolo skoro o 2 % viac oproti predkrízovým hodnotám. Na konci roka 2008 však už začali klesať a nasledovali vývoj na medzibankových trhoch. Pomerne sa ustálili a to na úrovni okolo 4,2 %.

Obrázok 11: Úrokové sadzby kontokorentných úverov. Zdroj: ARAD

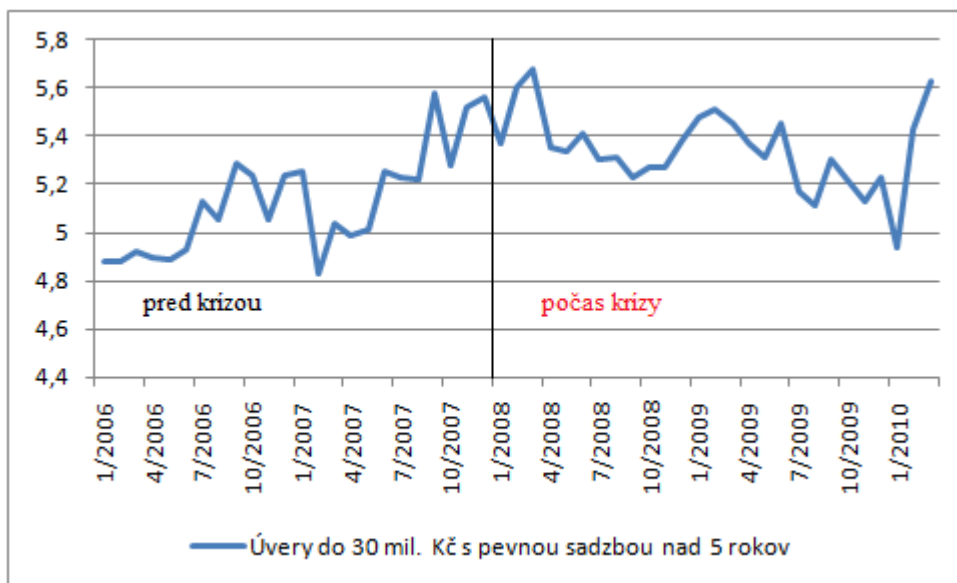
Obrázok 12: Úrokové sadzby úverov do 30 mil. Kč, do 1 roka. Zdroj: ARAD

U krátkodobých úveroch do jedného roka na obrázku č.12 môžeme vidieť, že sadzby v období pred krízou stále rástli. Ich nárast bol však pozvoľný. Rýchlejší rast prišiel v prvých krízových rokoch. Potom sačali hodnoty sadzieb klesať. Pod úroveň predkrízových hodnôt sa dostali v štvrtom štvrtroku 2009 a od tohto obdobia si mohli firmy požičiavať za rovnakých a možno aj výhodnejších úrokových podmienok ako pred krízou.

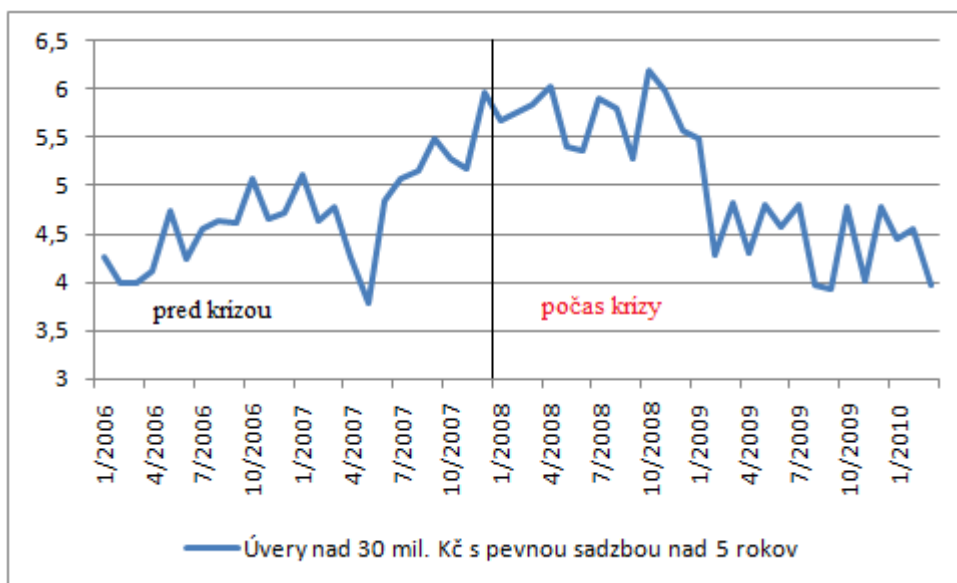
U dlhodobých úverov do 30 mil. Kč s dobou splatnosti väčšou ako 5 rokov úrokové sadzby pred krízou rástli. Svoj vrchol dosiahli v druhom štvrtroku 2008 a následne začali klesať. Ich pokles nebol moc výrazný ale na konci roka 2009 sa hodnoty úrokových sadzieb priblížili najnižším hodnotám pred krízou. V prvých mesiacoch 2010 však nastal ich prudký nárast.

Obrázok 13: Úrokové sadzby úverov do 30 mil. Kč, nad 5 rokov. Zdroj: ARAD

U úveroch nad 30 mil. Kč s platnosťou nad 5 rokov počas krízy výraznejší pokles hodnôt úrokovej sadzby. V treťom štvrtroku 2009 sa dostali na podobné hodnoty aké boli pred krízou a na týchto hodnotách sa držali aj začiatkom roka 2010.

Obrázok 14: Úrokové sadzby úverov nad 30 mil. Kč, nad 5 rokov. Zdroj: ARAD

4.5. Výsledok prvého parciálneho cieľa

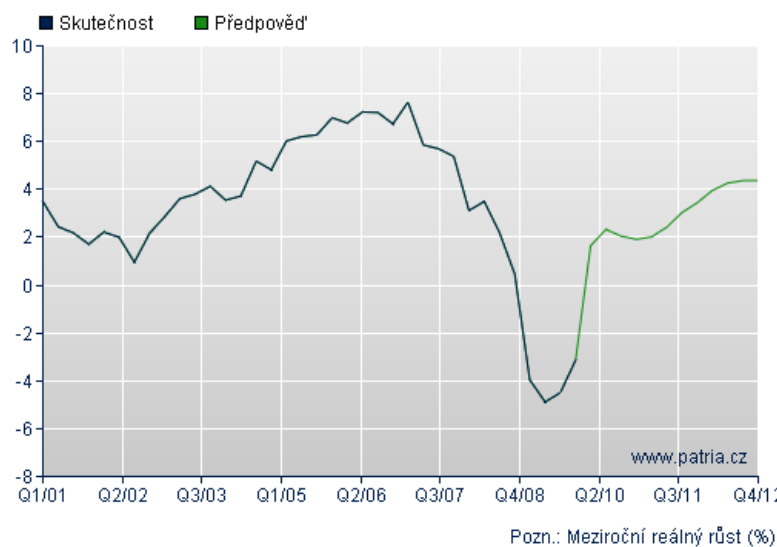
Cieľom bolo sledovať vývoj úrokových sadzieb úverov centrálnej banky a na bankovom trhu. Sadzby centrálnej banky zaznamenali v druhom polroku 2008 pokles po predchádzajúcom raste. V roku 2009 bol už tento pokles výrazný a centrálna banka svojim znižovaním nastavila tieto sadzby na historické minimá. Sadzby PRIBOR nasledovali tento trend výrazného poklesu. U úrokových sadzieb tržných úverov taký výrazný pokles už nenastal. Najdrahšie úvery boli v roku 2008. Najvyššiu hodnotu 6% dosahovali úrokové sadzby kontokorentných úverov a úverov do jedného roka.

Celkovo nastal u úrokových sadzieb pokles. U medzibankových sadzieb bol tento pokles výrazný. U tržných sadzieb takýto pokles nenastal. Vznikol tak veľký rozdiel medzi hodnotami tržných a medzibankových sadzieb. Je to znakom toho, že bankový trh sa nenachádza v normálnom stave. Banky sú nedôverčivé voči sebe a voči svojim klientom.

5. Analýza podmienok pre úverovanie podniku

Na základe predchádzajúcej analýzy môžeme povedať, že finančná kríza nespôsobila veľké problémy na českom finančnom trhu.

Vďaka vysokej likvidite trhu a opatreniami zo strany centrálnej banky nedošlo k zásadnému porušeniu fungovania trhu aj keď bol zaznamenaný pokles likvidity, ktorý sa prejavil v raste úverovej dynamiky. Český finančný systém sa tak vyhol výdajom na záchranu bánk. Výrazne však bolo zasiahnuté hospodárstvo Českej republiky. Výrazne poklesol zahraničný dopyt po výrobkoch a službách, čo sa rýchlo premietlo v kľúčových odvetviach českého exportu – hlavne v automobilovom a elektrotechnickom priemysle. Hospodárska kríza vyvolaná finančnou krízou tak výrazne oslabila situáciu bankových dlžníkov čo sa muselo prejsť aj v zmene úverových podmienok.²⁰

Obrázok 15: Medziročný rast HDP v %. Prebraté z: www.patria.cz

²⁰ Zdroj: Česká bankovní asociace – Bankovní sektor v období 2008 – 2009. [online]. c2009. Dostupné z < <http://www.czech-ba.cz/bankovni-sektor/bankovni-sektor-zakladni-informace> >

Česká republika patří rozlohovo k menším krajinám v Európe. Nemá taký veľký domáci trh ako napríklad Poľsko, Nemecko či Francúzsko. Preto sa musia české podniky výrazne spoliehať na zahraničný dopyt.

Najvýznamnejším obchodným partnerom Českej republiky je Nemecko a Slovensko. Preto vývoj v týchto krajinách má dopad aj na priemyselnú produkciu v Česku. V roku 2009 klesla nemecká ekonomika o 5 % a slovenská o 5,4 % v prvom štvrtroku 2009. Česká ekonomika zaznamenala v štvrtom štvrtroku 2009 medziročný pokles o 3,1 %. Hlavný obchodný partneri Českej republiky tak na tom boli oveľa horšie ako samotné Česko. Nepriaznivý vývoj hlavných obchodných partnerov sa vďaka vysokej otvorenosti českej ekonomiky prejavil aj na základných finančných faktorov nefinančných podnikov.²¹

²¹ Zdroj: Český statistický úřad – Vývoj zahraničního obchodu v roce 2009. [online]. c2010 [cit. 2010-02-08]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo020810analyza10.doc>

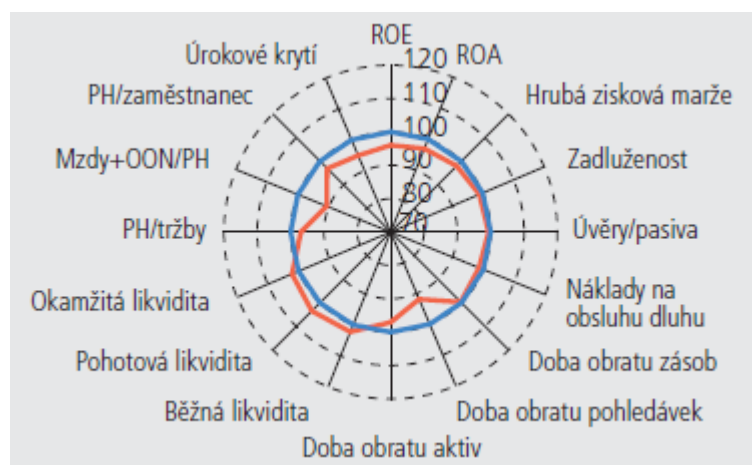
5.1. Indikátory zmien úverových podmienok bánk

Bankový sektor je hlavným hráčom na trhu podnikového financovania. Pre banky je preto veľmi dôležité analyzovať finančnú a ekonomickú situáciu v krajine. Na základe toho môžu potom banky zvážiť podmienky a možnosti na financovanie podnikov.

Preto sa v ďalšej časti budem venovať finančnej situácii podnikov v danom období. Podľa finančných výsledkov podnikov môžu tak banky následne rozhodnúť o zvýšení úverov pre podniky alebo jeho zníženia, čo môžu dosiahnuť sprísnením svojich úverových podmienok.

Medzi hlavné ukazovatele finančného zdravia podniku patria ukazatele likvidity, rentability a aktivity. Vývoj týchto a ďalších ukazateľov je zobrazený na nasledujúcich grafoch.

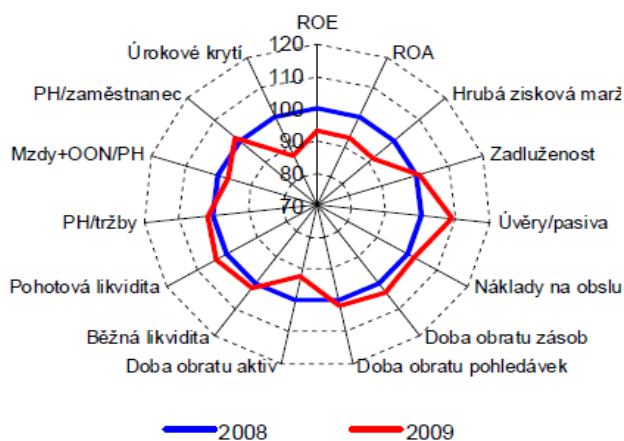
Zhoršená situácia hlavných obchodných partnerov českých podnikov sa prejavila výrazne nižším dopytom po ich výrobkoch, čo spôsobilo zhoršenie doby obratu zásob. Následné vznikli podnikom problémy so splácaním svojich záväzkov a tak sa zvýšila aj doba obratu pohľadávok. Zhoršovať sa začala aj ziskovosť podnikov z vlastného a celkového kapitálu. Klesať začala aj pridaná hodnota na zamestnanca a výrazne sa zvýšili mzdové náklady v pomere k pridanej hodnote. So zvyšujúcou sa neistotou budúcich príjmov obmedzili podniky svoje investičné činnosti.

Obrázok 16: Ukazatele nef. podnikov za rok 2008, modrá = r. 2007. Prebraté z: *Správa o finanční stabilitě 2008/2009*.

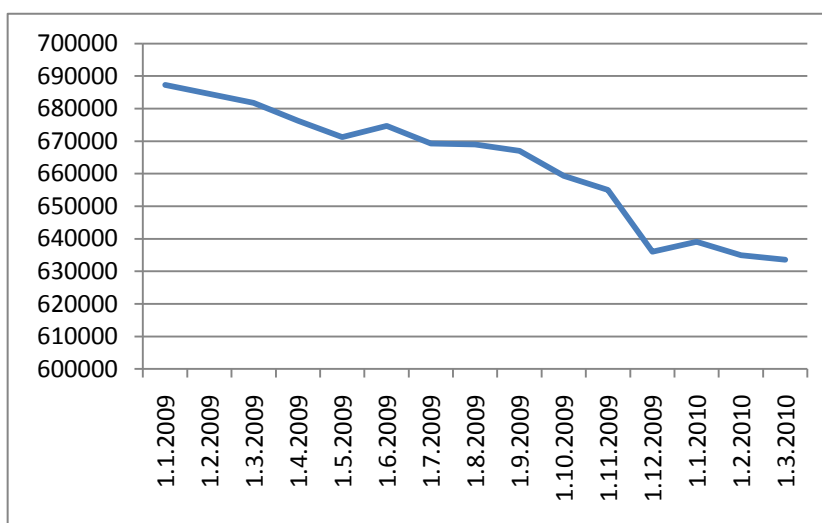
V roku 2009 sa už výrazne zhoršila ziskovosť podnikov. Dôsledkom toho bolo aj značné zhoršenie úrokového krytia, ktoré vyjadruje koľkokrát je podnik schopný

zaplatiť úverové úroky zo svojho zisku. Oproti roku 2008 sa mierne zlepšila doba obratu zásob, čo môže byť dôsledkom zvyšujúcej sa priemyselnej produkcií v automobilovom priemysle, ktorý reagoval na zavedenie šrotovného na Slovensku a v Nemecku.

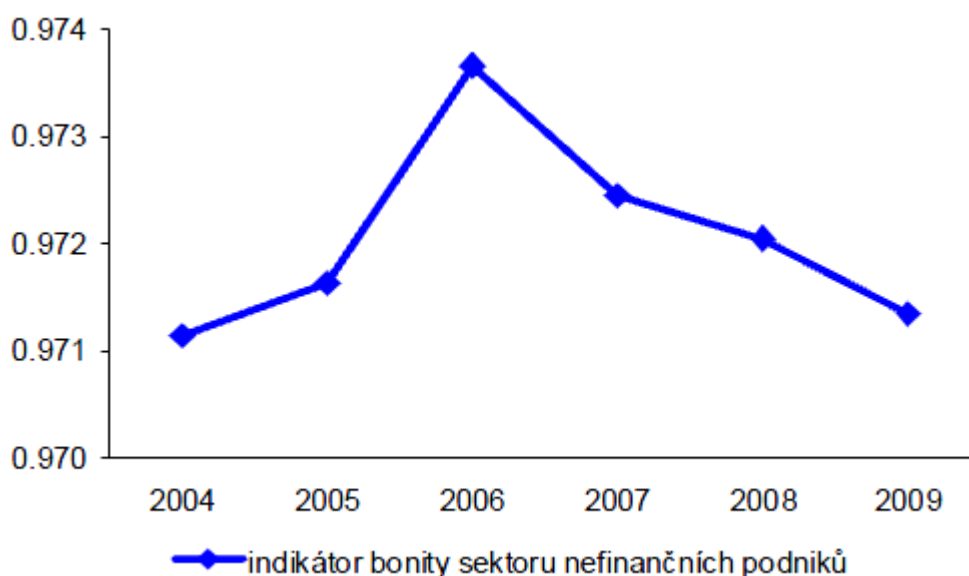
Obrázok 17: Ukazatele nefinančných podnikov: Prebraté z: SINGER, M. *Insolvenca z pohľadu ČNB*.

Zhoršujúca sa situácia podnikov sa odrazila aj na vývoji nových úverov poskytovaných bankami. Hodnota nových úverov výrazne klesala po celý rok 2009. Tento výrazný pokles je pravdepodobne spôsobený prísnejšími úverovými podmienkami ale aj menším záujmom zo strany podnikov. V roku 2010 sa už pokles poskytnutých úverov miernejšie spomalil, čo môže byť náznak pomalého návratu do normálu po predchádzajúcich obdobiach úverovej expanzie a následného prepadu v období finančnej krízy.

Obrázok 18: Úvery nefinančným podnikom v mil. Kč. Zdroj: ARAD

Zhoršujúcu sa situáciu a rastúce riziko podnikového sektoru potvrdzuje indikátor bonity, ktorý slúži ako jeden z indikátorov stability podnikového sektoru. Tento indikátor na základe finančných výsledkov nefinančných podnikov ohodnocuje celkové finančné zdravie podnikového sektoru v nasledujúcom roku. Na jeho výpočet sa používa 7 finančných ukazovateľov, ktoré pokrývajú rentabilitu, likviditu, zadlženosť a aktivitu firiem.²²

Obrázok 19: Vývoj bonity nefinančných podnikov. Prebraté z: *Správa o finanční stabilitě 2008/2009*.

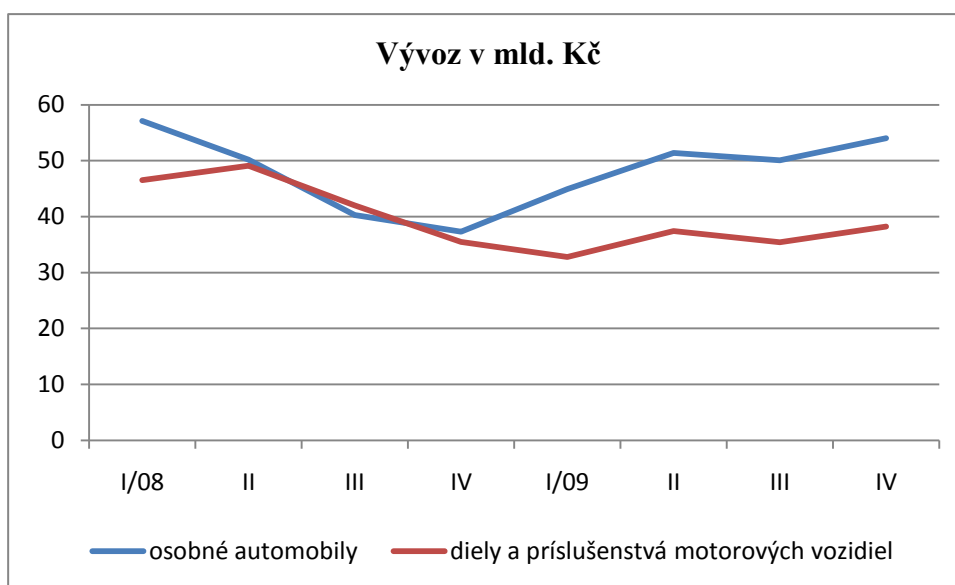
Môžeme vidieť, že v roku 2008 sa naďalej zhoršovalo finančné zdravie podnikov a aj keď bolo stále na lepšej úrovni ako v období pred krízou v roku 2009 sa už na túto úroveň dostalo. Z predchádzajúcich dvoch grafov môžeme vidieť, že na zhoršení sa podieľala zhoršujúca sa rentabilita a doba obratu aktív.

Pre rok 2010 sa odhaduje pomalé zlepšovanie hospodárskej situácie vo viacerých krajinách, čo by mohlo priniesť aj väčšie oživenie exportu a spomalenie, poprípade zastavenie klesajúceho trendu indikátora bonity.

²² Zdroj: *Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009*. Praha: Česká Národní Banka, 2009. 118 s. ISBN 978-80-87225-15-8.

5.1.1. Najviac postihnuté podniky

Asi medzi najviac postihnuté podniky určite patrili priemyselné podniky zamerané na export. Pokles priemyselnej produkcie však postihol takmer všetky odvetvia spracovateľského priemyslu. K poklesu priemyselnej výroby najviac prispela výroba dopravných prostriedkov a zariadení, ktorá v roku 2008 poklesla o 22,3 %.²³

Obrázok 20: Hodnota vývozu automobilového priemyslu. Zdroj: ČSU

V roku 2008 výrazne klesla hodnota vývozu automobilového priemyslu, čo bolo spôsobené nepriaznivou ekonomickou situáciou na hlavných exportných trhoch. V roku 2009 nastalo výrazne zlepšenie, čo bolo spôsobené zavedením šrotovného vo viacerých európskych krajinách no najmä v Nemecku a na Slovensku.

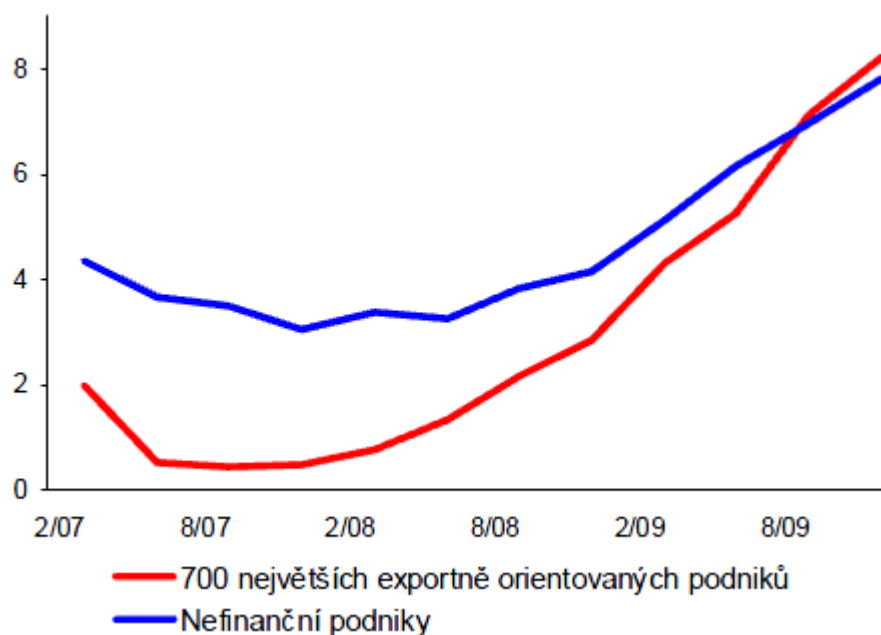
Podiel výroby cestných vozidiel bol na celkovom vývoze 15,8 % v roku 2008 a v roku 2009 to bolo 17,3 %. V roku 2009 dosiahol vývoz motorových vozidiel zo všetkých vývozných artiklov najväčší prebytok a oproti roku 2008 sa zvýšil o 18,8 mld. Kč.²³

Priaznivé účinky šrotovného však už v ďalšom roku budú vyprchať a predpokladám ďalší pokles produkcie automobilového priemyslu, ktorý tvorí kosť českého priemyslu.

²³ Zdroj: Český statistický úřad – Vývoj zahraničního obchodu v roce 2009. [online]. c2010 [cit. 2010-02-08]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo020810analyza10.doc>

Aj keď automobilový priemysel zažil vďaka šrotovnému v roku 2009 oživenie rada ďalších podnikov silnejšie orientovaných na export zaznamenala v roku 2008 a 2009 pomerne vysokú úroveň podielu nesplatených úverov.

Podiel nesplácaných bankových úverov

Obrázok 21: Vývoj nesplácaných úverov. Prebraté z: *Správa o finanční stabilitě 2008/2009*.

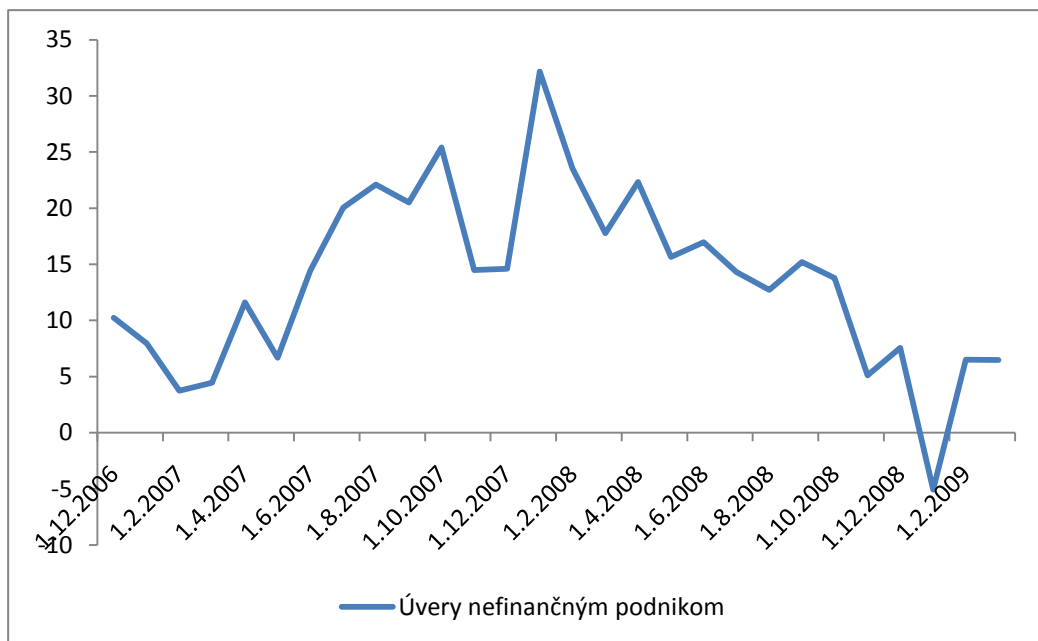
Z grafu je vidieť, že nárast nesplácania úverov zo strany exportne orientovaných podnikov je strmší ako nárast za všetky nefinančné podniky. Je to len ďalším dôkazom toho, že exportne orientované podniky boli najvýraznejšie zasiahnuté finančnou a hospodárskou krízou. Tieto podniky museli mať potom výrazné problémy pri získavaní nových úverov.

Zlá situácia podnikov naviazaných na export sa prejavila aj v množstve a objeme poskytnutých úverov, čo bolo pravdepodobne spôsobené sprísnenými podmienkami zo strany bánk.

5.2. Bankové podmienky podnikových úverov

Banky reagovali na zhoršenú situáciu nefinančných podnikov sprísnením všetkých troch dimenzií finančných podmienok. Tieto tri dimenzie tvorí množstvo peňazí, ktoré banky uvoľnia na nové úvery, úrokové podmienky (zvýšenie úrokových sadzieb) a neúrokové podmienky (požadované zaistenie alebo podiel vlastného financovania projektu zo strany podnikov). V čase finančnej krízy, ktorá spôsobila turbulencie na finančných trhoch sa tak obmedzili možnosti tržného financovania podniku pomocou dlhopisov, akcií či ďalších cenných papierov. Banky tak získali voči podnikom silnú pozíciu v nastavovaní finančných podmienok.²⁴

Sprísnenie prvej dimenzie teda objemu nových úverov potvrdil už obrázok 18: Úvery nefinančným podnikom v mil. Kč. Menšie množstvo nových úverov od bánk pre svojich klientov potvrdzuje aj graf medziročného úverového rastu.

Obrázok 22: Medziročný rast úverov. Zdroj: ARAD

Najväčší prepád v raste nových úverov nastal v roku 2008. Vo februári 2008 dosiahlo tempo rastu svoj vrchol následne sa však pomerne rýchlo znižovalo. Na začiatku roku 2009 sa tempo rastu dostalo až do záporných hodnôt. Úverová kríza v Českej republika tak pravdepodobne dosiahla svoj vrchol na začiatku roka 2009. Nasledujúci vývoj

²⁴Zdroj: Český statistický úřad – Vývoj zahraničního obchodu v roce 2009. [online]. c2010 [cit. 2010-02-08]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo020810analyza10.doc>

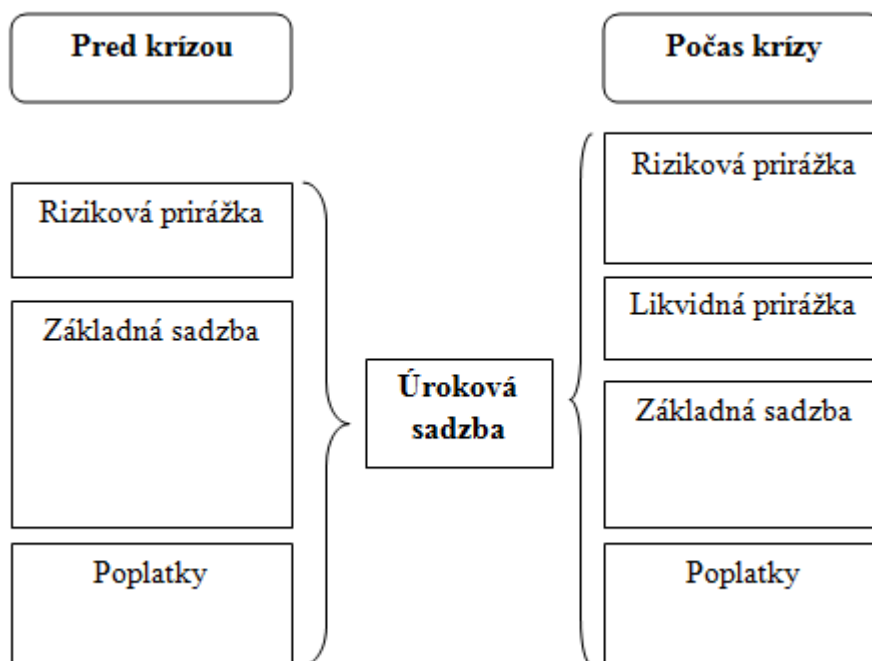
naznačuje mierne zlepšenie na minimálne hodnoty rastu a ďalší vývoj bude pravdepodobne stagnovať.

5.2.1. Úrokové podmienky

V predchádzajúcej analýze úrokových sadzieb bolo zistené, že úrokové sadzby českého bankového trhu počas krízy klesali. Výrazný pokles oproti predkrízovému obdobiu zaznamenali hlavne úrokové sadzby ČNB a sadzby na medzibankovom trhu. Úroková sadzba z dvojtyždňových repo operácii dokonca svoje historické minimum, keď ju centrálna banka k 7.5.2010 nečakane znížila z 1% na 0,75%. Medzibanková sadzba PRIBOR mala taktiež značný pokles počas finančnej krízy. 1M PRIBOR mal priemernú hodnotu v januári 2008 3,70 % a v decembri 2009 mal hodnotu 1,44 % , v súčasnosti má už hodnotu 1,03%.

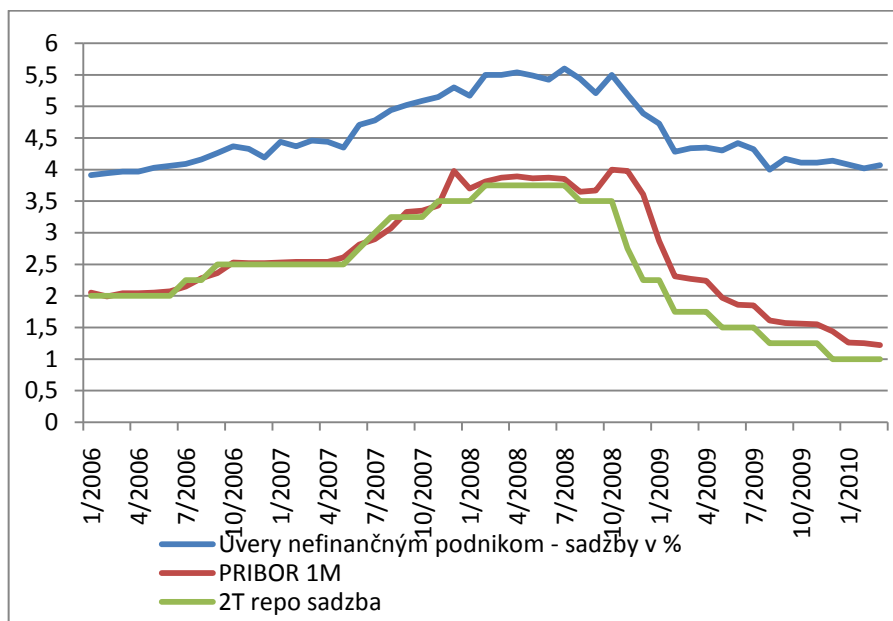
Úrokové sadzby z bankových úverov pre nefinančné podniky taktiež zaznamenali pokles. Ich hodnoty sa však výraznejšie nepriblížili k hodnotám na medzibankovom trhu. Čo je spôsobené zvýšením rizikovej prirážky, ktorá je súčasťou úrokovej sadzby bankových úverov.

Obrázok 23: Štruktúra úrokovej sadzby. Zdroj: vlastná tvorba.

Na grafe môžeme vidieť, že v období recesie keď zasiahla Českú republiku hospodárska kríza centrálna banka začala výrazne znižovať svoju hlavnú úrokovú sadzbu, čo nasledovali aj sadzby na medzibankovom trhu.

V období ekonomickej recesie však výrazne vzrástlo nesplácanie úverov a preto sa rozhodujúcou zložkou tržných úrokových sadzieb stala riziková prirážka. Pokles sadzieb ČNB mal ten efekt, že nedošlo k výraznému nárastu úrokov napriek výraznému nárastu rizikovej prémie.²⁵

Obrázok 24: Úrokové sadzby z úverov nef. Podnikov a krátkodobé sadzby ČNB a medzibankového trhu. Zdroj: ARAD

Úrokové sadzby začali prevažne stagnovať a pre podniky je dôležité, že nerastú. Z vyššie uvedeného môžeme teda usúdiť, že finančná kríza nespôsobila výrazné zvýšenie úrokových sadzieb pre úvery nefinančným podnikom. Aj keď banky zaznamenali výrazne zhoršujúcu sa bonitu podnikov. Načo reagovali sprísnením rizikovej prirážky, čo sa však neprejavilo na vysokých úrokových sadzbách vďaka nízkym sadzbám ČNB. Úrokové sadzby z podnikových úverov tak v priebehu roka stagnovali, pričom sa dostali na podobnú úroveň na akej boli v čase pred finančnou krízou.

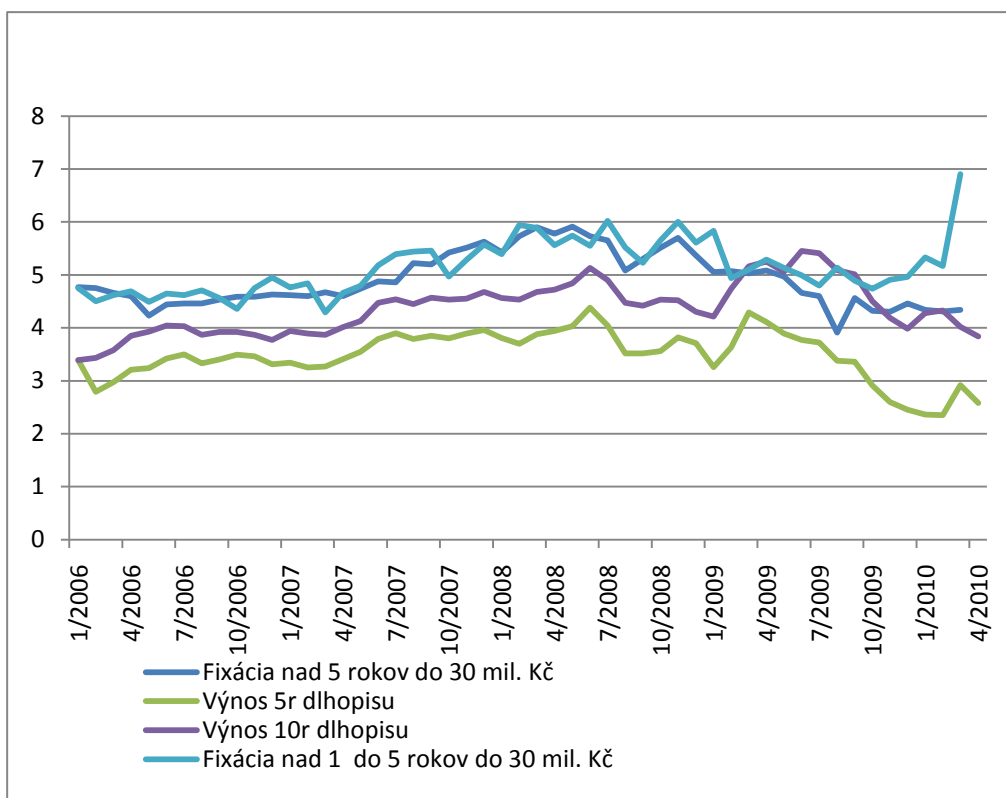
²⁵ Zdroj: KŘEŠNÍČKA, J. Ptali jste se na banky v době krize. Ekonom [online].

[cit 2009-02-09]. Dostupné z < <http://ekonom.ihned.cz/c1-38207000-ptali-jste-se-na-banky-v-dobe-krize>>

Ďalej je dôležité spomenúť, že väčšina podnikových úverov je poskytnutých na dlhšie obdobie a sadzbami PRIBOR a 2T repo sadzbou sú úročené krátkodobé obchody. Úrokové sadzby dlhodobějších úverov sú tak odvodené od výnosov štátnych dlhopisov. Graf nám to aj potvrdzuje. Hodnoty úrokových sadzieb dlhodobých úverov sa vyvíjali podľa trendu výnosnosti štátnych dlhopisov. Preto znižovanie sadzieb ČNB, ktoré sú krátkodobé nemalo na ich vývoj vplyv a neklesli tak výrazne ako u krátkodobých úveroch.

Obrázok 25: Porovnanie dlhodobých úrokových sadzieb s výnosom štátnych dlhopisov.

Zdroj: ARAD

5.2.2. *Neúrokové podmienky*

V dôsledku zhoršujúcej sa bonity podnikov a nárastu nesplácania úverov banky sprísnilo aj neúrokové podmienky. Banky sprísnilo hlavne zaistenie zo strany klienta a začali požadovať vyššiu finančnú účasť zo strany podniku na financovanom projekte.

Neúrokové podmienky tak limitujú získanie bankového úveru predovšetkým malým, stredným a mladým podnikom, ktoré tak nemusia disponovať dostatočnými majetkovými a finančnými zárukami. V Českej republike pôsobí celkovo 39 bánk a pobočiek zahraničných bánk, ktoré ponúkajú rôzne úverové produkty pre podniky a podnikateľov. Tieto úvery by sa podľa požadovaného zaistenia dali rozdeliť do štyroch skupín.

Prvú skupinu tvoria úvery určené na financovania bežnej prevádzky podniku. Tieto úvery banky poskytujú pod podmienkou založenia bežného účtu, ručenia ďalšou osobou alebo založením hnutelných vecí.

Druhú skupinu tvoria špecifickejšie úvery a revolvingové úvery. Pri revolvingovom úvere majú podniky možnosť opätovného čerpania podľa svojich potrieb. Podniky využívajú tento úver na preklopenie času medzi fakturáciou a splatnosťou svojich pohľadávok. Banky pri tomto úvere požadujú zaistenie formou pohľadávok z obchodného styku, nehnuteľnosťou, bankovej záruky, zásob alebo kombináciou.²⁶

Tretiu skupinu tvoria podnikové hypotéky kde banky vyžadujú reálnu nehnuteľnosť ako formu zaistenia.

Štvrtú skupinu tvoria úvery určené na financovanie určitého projektu. Pri týchto úveroch požadujú banky ako zaistenie nehnuteľnosť alebo hnutelné veci, ktoré sú predmetom financovania, ďalej môžu požadovať pohľadávky z obchodných vzťahov a niektoré banky v určitých prípadoch aj podnikové akcie.

²⁶ Zdroj: KELEŠEVOVÁ, Z. *Ocenění společnosti pro potřeby bankovního financování*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2009. 83 s. Vedoucí diplomové práce doc. Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.

Tabuľka 14: Požadované záruky vo vybraných bankách. Zdroj: webové stránky vybraných bánk.

	Raiffeisen Bank	Česká spořitelna	ČSOB	Unicredit Bank	Komerční Banka	GE Money Bank
Spotrebné a prevádzkové	pohľadávky, vedený účet, ručenie treťou osobou	pohľadávky, ručenie treťou osobou.	vedený účet, ručenie treťou osobou.	ručenie treťou osobou.	vedený účet, ručenie treťou osobou, pohľadávky, hnutelné veci.	vedený účet, pohľadávky.
Revolvingové	pohľadávky, nehnuteľnosť, zásobami, termínovaný m vkladom.	pohľadávky, bankové záruky, nehnuteľnosť.	pohľadávky, nehnuteľnosť, hnutelné veci, bankové záruky.	vedený účet, nehnuteľnosť.	pohľadávky, nehnuteľnosť, hnutelné veci.	pohľadávky, nehnuteľnosť.
Hypotéky	doposiaľ nezastavenou nehnuteľnosťou.	nehnuteľnosť	nehnuteľnosť	nehnuteľnosť	nehnuteľnosť aj rozostavaná.	nehnuteľnosť
Projektové financovanie	hnuteľnými vecami...	nehnuteľnosť, pohľadávky, akcie.	hnuteľné veci, akcie.	nehnuteľnosť, pohľadávky	nehnuteľnosť alebo hnutelné veci.	nehnuteľnosť

Banky postupujú pri poskytovaní úverov individuálne ku každému podniku. Preto sa zjednané podmienky nemusia zhodovať so základnými informáciami, ktoré banky poskytujú na svojich informačných materiáloch. Niektoré banky dokonca neuvádzajú konkrétne formy zaistenia iba informujú klienta, že tieto podmienky sa dohodnú individuálne a na základe bonity klienta.

Nastavenie formy zaistenia ale aj finančné podmienky voči firmám môžu byť, okrem bonity podniku, ovplyvnené aj tým, či daný podnik používa úverové financovanie len od jednej banky, alebo sa financuje prostredníctvom viacerých bánk. Výhodou modelu výhradne financujúcej banky je dlhodobý vzťah medzi bankou a podnikom. Podnik môže získať od banky výhodnejšie finančné podmienky a banka získava o podniku podrobné informácie čím sa znižuje riziko informačnej asymetrie pre banku. Nevýhodou pre podnik je, keď jeho hlavná banka obmedzí alebo zruší financovanie podniku pre jeho zhoršujúcu sa finančnú situáciu. Vtedy môže mať podnik značné problémy získať úver u ďalších bánk u ktorých nemá žiadnu úverovú históriu.²⁷

²⁷ Zdroj: GERŠL, A., JAKUBÍK, P. Modely bankovního financování českých podniků a úvěrové riziko. *Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009.*

5.3. Výsledok druhého parciálneho cieľa

Výsledok druhého parciálneho cieľa potvrdil zhoršujúce sa úverové podmienky vplyvom finančnej krízy. Tento vplyv bol nepriamy vo forme hospodárskej krízy. Banky zvýšili svoje nároky na bonitu podnikov v dôsledku zhoršenej ekonomickej situácie v krajine. Sprísnili podmienky pre poskytovanie nových úverov vo všetkých troch dimenziách. Obmedzili objem nových úverov, zvýšili svoje rizikové prirážky a zvýšili nároky na zaistenie.

5.4. Odporúčanie pre podniky

Na základe analýz, ktoré som vo svojej práci uskutočnil mi vyšlo nasledovné. Finančná kríza nepriaznivo ovplyvnila finančné trhy viacerých krajín. V mnohých krajinách musel štát zachraňovať najväčšie banky v krajine. Česká republika sa takejto situácií vyhla, vďaka nízkemu množstvu toxických aktív v portfóliách českých bánk. Na druhej strane zasiahla Českú republiku výrazne druhá vlna finančnej krízy a to kríza hospodárska.

Hospodárska kríza spôsobila výrazne zhoršenie ekonomickej situácie mnohých podnikov, predovšetkým boli postihnuté podniky v automobilovom a stavebnom priemysle. Keďže banky sledujú vývoj bonitného indikátora podnikov, reagovali na túto situáciu sprísnením úverových podmienok. Podniky sa však rozhodne nemusia obávať vysokých úrokových sadzieb. Z výsledkov analýzy úrokových sadzieb vyplýva, že úrokové sadzby dosahujú v súčasnosti rovnakých, u niektorých úverov aj nižších hodnôt aké boli pred finančnou krízou. Výslednú úrokovú sadzbu si určuje banka s každým klientom individuálne avšak na základe výsledkov mojej analýzy by som podnikom odporučil aby zjednávali nižšie sadzby, ak by dostali ponuku s výrazne vyššími sadzbami aké plynú z mojej analýzy.

Banky výrazne sprísnilu neúrokové podmienky či už vo forme požadovaného zaistenia, vyššej finančnej spoluúčasti na financovaných projektoch alebo znížením objemu novo poskytnutých úveroch. Podniky by mali preto k žiadosti o úver pristupovať oveľa zodpovednejšie. Mali by predkladať bankám kvalitné podnikateľské plány, ktoré si dokážu obhájiť. Kvalitne spracovať finančný plán, ktorému banky uveria. Podnikom by som preto odporučil využitie služieb z niektorých renomovaných poradenských služieb pri vypracovaní podnikateľského plánu. Banky hlavne v tejto dobe sa skôr rozhodnú financovať podnikateľský zámer, ktorý je vypracovaný v spolupráci s poradenskou firmou. Medzi úspešné poradenské spoločnosti patrí napríklad Partners, TPA Horwath, abcRedakce.cz a ďalšie, ktoré poskytujú širokú škálu poradenských služieb.

6. Záver

V závere sa pokúsim zhrnúť výsledky uskutočnených analýz. Ako prvú som spravil analýzu úrokových sadzieb, keďže považujem výšku úrokovej sadzby ako dôležitý faktor nielen pre banku ale aj pre podnik. Skúmal som základné úrokové sadzby centrálnej banky, sadzby medzibankového trhu a sadzby z úverov nefinančným podnikom. Sadzby ČNB sú základňou pre ďalšie úrokové sadzby, preto som sledoval ich vývoj. Počas krízy ČNB niekoľkokrát znížila svoje sadzby, až sa dostali na svoje historické minimá. Podľa týchto sadzieb sa orientovali aj obchodné banky a vývoj medzibankovej sadzby PRIBOR taktiež zaznamenal výrazný pokles v období finančnej krízy. Obchodné banky tak nasledovali správanie centrálnej banky. U tržných úrokových sadzieb, ktoré sú dôležité pre podniky, však takýto výrazný pokles už nenastal. Bolo to spôsobné viacerými faktormi. Zhoršila sa finančná situácia veľkého množstva podnikov, predovšetkým podnikov zameraných na export. Tým vzrástlo množstvo nesplácaných úverov. Celkovo sa tak zhoršila ekonomická situácia v krajine, a pri zhoršenej ekonomickej situácii banky takmer vždy reagujú sprísnením svojich úverových podmienok pre nové úvery. Výrazne tak zvýšili svoju rizikovú prirážku, ktorá je súčasťou úrokovej sadzby. Centrálna banka však výrazným znížením svojich sadzieb vytvorila na bankovom trhu priestor na zvýšenie rizikovej prirážky bánk. To sa tak v konečnom dôsledku neprejavilo na drahších úveroch. V dôsledku zhoršenej bonity podnikov banky prísnejšie pristupovali aj k neúrokovým podmienkam. U jednotlivých úveroch požadovali ďalšie formy zaistenia a v prípade rozsiahlejších investičných projektoch požadovali vyššiu spoluúčasť zo strany podnikov.

Finančná kríza tak vyvolala zmeny základných úverových podmienok bánk. Výrazná zmena bola u úrokových ako aj u neúrokových podmienok. Nepriaznivo tak ovplyvnila prístup podnikom k úverom, ktoré však neboli výrazne drahšie ako v období pred krízou. Finančná kríza tak mala dopad na úrokové sadzby, ktoré po predchádzajúcom raste začali klesať. Finančná kríza mala ďalej dopad na finančnú situáciu podnikov, čo spôsobilo firmám problémy pri získavaní externých zdrojov financovania. Pre niektoré podniky tak mala finančná kríza výrazné dopady na ich úverovanie. Na druhej strane podniky s kvalitným business a finančným plánom majú stále dobrú šancu úver získať.

Výsledky tejto práce môžu poslúžiť podnikom, ktoré sa rozhodujú či má význam žiadať o úver v období finančnej krízy. Nájdu tu informácie o finančných ukazateľoch nefinančných podnikov. Získajú informácie o vývoji úrokových sadzieb, neúrokových podmienok, čo im môže pomôcť pri lepšom spracovaní svojej žiadosti o úver.

7. Zoznam použitých zdrojov

Literatúra

- [1] DVOŘÁK, P. *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha: Linde, 1999. 475 s. ISBN 80-7201-141-3.
- [2] HOLMAN, R. *Ekonomie*. Praha: C. H. Beck, 2002. 3. vyd. 714 s. ISBN 80-7179-681-6.
- [3] KELEŠEVOVÁ, Z. *Ocenění společnosti pro potřeby bankovního financování*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2009. 83 s. Vedoucí diplomové práce doc. Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.
- [4] KOHOUT, P. *Finance po krizi*. Praha: Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5.
- [5] REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. Ostrava: Key Publishing, 2008, 559 s. ISBN 978-80-87071-87-8.
- [6] REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2001. 2. vyd. 782 s. ISBN 80-7261-051-1.
- [7] REVENDA, Z., et. al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press, 2000. 3. vyd. 634 s. ISBN 80-7261-031-7.
- [8] *Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009*. Praha: Česká Národní Banka, 2009. 118 s. ISBN 978-80-87225-15-8.

Internetové zdroje

Články

- [9] Česká bankovní asociace – Bankovní sektor v období 2008 – 2009. [online]. c2009. Dostupné z < <http://www.czech-ba.cz/bankovni-sektor/bankovni-sektor-zakladni-informace> >
- [10] Český statistický úřad – Vývoj zahraničního obchodu v roce 2009. [online]. c2010 [cit. 2010-02-08]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo020810analyza10.doc>
- [11] GERŠL, A., JAKUBÍK, P. Modely bankovního financování českých podniků a úvěrové riziko. *Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009*. [online]. 2009. [cit 2010-04-23]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/index.html>.
- [12] KŘEŠNÍČKA, J., LAŠTOVKA, P. *Ptali jste se na úvěry firmám*. *Ekonom* [online]. [cit. 2009-01-05]. Dostupné z <<http://ekonom.ihned.cz/c1-32769780-ptali-jste-se-na-uvery-firmam>>
- [13] KŘEŠNÍČKA, J. Ptali jste se na banky v době krize. *Ekonom* [online]. [cit 2009-02-09]. Dostupné z < <http://ekonom.ihned.cz/c1-38207000-ptali-jste-se-na-banky-v-dobe-krize> >
- [14] MORAVČÍK, M. Všetko o kríze: Dopad na světové hospodářstvo. [online]. [cit. 2009-04-15]. Dostupné z < <http://www.investujeme.sk/clanky/vsetko-o-krize-dopad-na-svetove-hospodarstvo/> >

- [15] REJNUŠ, O. Globální finanční krize a její hodnocení z hlediska budoucího vývoje světové ekonomiky. *Trendy ekonomiky a managementu* [online]. 2009, roč. 3, č. 05. [cit 2009-09-11].
Dostupné z < <http://www.fbm.vutbr.cz/index.php/cs/fakulta/vedecky-casopis/aktualni-cislo/542-cislo5> >. ISSN 1802-8527.
- [16] ŘEZÁBEK, P. *Přenos finanční krize do reálné ekonomiky a dopady a dopady na podnikatelskou sféru*. [online]. [cit. 2009-12-09]. Dostupné z < www.cnb.cz >
- [17] *Úrokové sazby České národní banky*. [online]. [cit. 2010-05-15]. Dostupné z < <http://www.finance.cz/bankovnictvi/sazby-cnb/pribor-pribid/> >

Webové stránky

- [18] *Česká národní banka* [online]. [cit.2010-05-15]. Dostupné z < www.cnb.cz >
- [19] *Ekonom* [online]. [cit. 2010-05-10]. Dostupné z < <http://ekonom.ihned.cz/> >
- [20] *Európska centrálna banka* [online]. [cit.2010-05-15].
Dostupné z < www.ecb.eu >
- [21] *Finanční noviny* [online]. [cit. 2010-05-10].
Dostupné z < <http://www.financninoviny.cz/> >

8. Zoznam použitých skratiek

ČNB – Česká národní banka

ČSU – Český statistický úřad

ECB – European Central Bank

FED – Federal Reserve System

HDP – hrubý domácí produkt

ROA – rentabilita aktiv

ROE – rentabilita vlastního kapitálu

1M – jedno mesačná sadzba

1R – ročná sadzba

2T – dvoj týždňová sadzba

9. Zoznam obrázkov a tabuliek

9.1. Zoznam obrázkov

Obrázok 1: Medziročný rast HDP v %	18
Obrázok 2: Vplyv zníženia základných sadzieb ČNB.....	22
Obrázok 3: Vývoj objemu úverov v roku 2007. Zdroj: ARAD.....	24
Obrázok 4: Medziročná zmena vybraných úrokových sadzieb za rok 2007. Zdroj: www.cnb.cz	28
Obrázok 5: Porovnanie hlavných úrokových sadzieb s infláciou v roku 2007. Zdroj: ARAD	29
Obrázok 6: Vývoj vybraných úrokových sadzieb za rok 2007. Zdroj: ARAD	30
Obrázok 7: Vývoj medziročného rastu úverov v Českej republike. Prebraté z: Správa o finanční stabilite 2008/2009.....	31
Obrázok 8: Vývoj vybraných úrokových sadzieb v roku 2008. Zdroj: ARAD.....	34
Obrázok 9: Vývoj vybraných úrokových sadzieb v roku 2009. Zdroj: ARAD.....	38
Obrázok 10: Porovnanie vybraných sadzieb PRIBOR. Zdroj: www.cnb.cz	39
Obrázok 11: Úrokové sadzby kontokorentných úverov. Zdroj: ARAD.....	40
Obrázok 12: Úrokové sadzby úverov do 30 mil. Kč, do 1 roka. Zdroj: ARAD.....	40
Obrázok 13: Úrokové sadzby úverov do 30 mil. Kč, nad 5 rokov. Zdroj: ARAD.....	41
Obrázok 14: Úrokové sadzby úverov nad 30 mil. Kč, nad 5 rokov. Zdroj: ARAD.....	41
Obrázok 15: Medziročný rast HDP v %. Prebraté z: www.patria.cz.....	43
Obrázok 16: Ukazatele nef. podnikov za rok 2008, modrá = r. 2007. Prebraté z: Správa o finanční stabilite 2008/2009.....	45
Obrázok 17: Ukazatele nefinančných podnikov: Prebraté z: SINGER, M. Insolvenca z pohľadu ČNB.....	46
Obrázok 18: Úvery nefinančným podnikom v mil. Kč. Zdroj: ARAD	46
Obrázok 19: Vývoj bonity nefinančných podnikov. Prebraté z: Správa o finanční stabilite 2008/2009.....	47
Obrázok 20: Hodnota vývozu automobilového priemyslu. Zdroj: ČSU	48
Obrázok 21: Vývoj nesplácaných úverov. Prebraté z: Správa o finanční stabilite 2008/2009.....	49
Obrázok 22: Medziročný rast úverov. Zdroj: ARAD	50

Obrázok 23: Štruktúra úrokovej sadzby	51
Obrázok 24: Úrokové sadzby z úverov nef. Podnikov a krátkodobé sadzby ČNB a medzibankového trhu. Zdroj: ARAD.....	52
Obrázok 25: Porovnanie dlhodobých úrokových sadzieb s výnosom štátnych dlhopisov.	53

9.2. Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Časový prehľad finančnej krízy. Zdroj: www.investujeme.sk	16
Tabuľka 2: Základné úrokové sadzby ČNB v roku 2007. Zdroj: www.cnb.cz	25
Tabuľka 3: Inflácia v %. Zdroj: www.cnb.cz	25
Tabuľka 4: Vybrané sadzby PRIBOR – mesačné priemery v %, za rok 2007. Zdroj: ARAD	26
Tabuľka 5: Vybrané sadzby PRIBID – mesačné priemery v %, za rok 2007. Zdroj: ARAD	27
Tabuľka 6: Základné úrokové sadzby ČNB (ku koncu mesiaca v %). Zdroj: ARAD ...	32
Tabuľka 7: Základné sadzby ECB v %. Zdroj: www.ecb.int	32
Tabuľka 8: Vybrané sadzby PRIBOR - mesačné priemery v %, rok 2008. Zdroj: ARAD	33
Tabuľka 9: Vybrané sadzby PRIBID - mesačné priemery v %, rok 2008. Zdroj: ARAD	33
Tabuľka 10: Základné úrokové sadzby ČNB (ku koncu mesiaca v %). Zdroj: ARAD .	35
Tabuľka 11: Úrokové sadzby ECB. Zdroj: www.ecb.int	35
Tabuľka 12: Vybrané sadzby PRIBOR v roku 2009. Zdroj: www.cnb.cz	36
Tabuľka 13: Vybrané sadzby PRIBID v roku 2009. Zdroj: www.cnb.cz	36
Tabuľka 14: Požadované záruky vo vybraných bankách. Zdroj: webové stránky vybraných bánk.....	55